

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад
«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

**ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ:
ПРАКТИКУМ**

**для здобувачів вищої освіти другого
(магістерського) рівня**

спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Полтава – 2023

УДК 37.013

Педагогіка вищої школи : практикум для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки / уклад.: Л. Бутенко, В. Швирка; ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Полтава, 2023. 100 с.

Практикум для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки містить матеріали для самостійної роботи за освітнім компонентом «Педагогіка вищої школи». Представлено силабус освітнього компонента, плани практичних занять та відповідні завдання, методичні рекомендації для організації самостійної роботи за освітнім компонентом, анотована вебліографія наукових та навчально-методичних джерел, глосарій.

Адресовано здобувачам вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, викладачам закладів вищої освіти.

Рецензенти:

Починкова Марія Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри філологічних дисциплін ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»;

Черв'якова Наталія Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

УДК 37.013

*Рекомендовано до друку Вченою радою
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
(протокол № 2 від 29.09.2023 р.)*

© Л. Бутенко, В. Швирка

ЗМІСТ

Передмова	4
Силабус освітнього компонента «Педагогіка вищої школи»	6
Плани практичних занять	26
Педагогіка вищої школи в освітній системі України	
Історичні витоки сучасної вищої освіти	
Вища освіта як соціокультурний феномен	
Сучасні тенденції розвитку вищої освіти	
Стратегії забезпечення конкурентоспроможності вищої освіти	
Система нормативних документів стандартизації вищої освіти	
Організація освітнього процесу в ЗВО	
Дидактичні основи освітнього процесу	
Зміст освіти у вищій школі	
Виховний процес у закладах вищої освіти	
Науково-педагогічний працівник як суб'єкт освітнього процесу ЗВО	
Психолого-педагогічні засади формування особистості студента	
Методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи за ОК «Педагогіка вищої школи»	54
Завдання для самостійної роботи	60
Вебліографія	62
Глосарій	76
Додатки	91

ПЕРЕДМОВА

*Думай про успіх, уявляй собі успіх,
і ти пустиш у хід силу, що здійснює бажання.*

Н. Піл

Освіта – це ключовий чинник розвитку суспільства. В свою чергу, вища освіта – це не лише академічний шлях до здобуття знань та професійних навичок, а й простір для інтелектуального зростання, стимул до критичного осмислення явищ та процесів педагогічної дійсності, для формування умінь та навичок дослідницької діяльності. Навчання у закладі вищої освіти надає студентам унікальну можливість глибокого занурення у сферу своїх професійних інтересів, розвитку особистих здібностей та побудови майбутньої кар'єри. Вища школа відіграє найважливішу роль у формуванні майбутніх лідерів, інтелектуалів та професіоналів. У сучасному світі, де загальні та фахові компетентності стають все більш цінними ресурсами, ефективний освітній процес є невід'ємним складником успішного суспільства.

Педагог вишу – це і вчений, і вчитель, і вихователь, і психолог. Він своїм прикладом готує здобувача вищої освіти до вирішення актуальних професійних і суспільних завдань.

Практикум з освітнього компонента «Педагогіка вищої школи» створено з метою надати майбутнім викладачам інструментарій для організації, управління та оцінки освітнього процесу в закладах вищої освіти.

Практичні заняття охоплюють широкий спектр тем, починаючи від історичних витоків вищої освіти до психолого-педагогічних засад формування особистості здобувача вищої освіти. Особлива увага приділяється сприянню кращого розуміння особливостей та тенденцій розвитку національного, регіонального та глобального просторів вищої освіти; удосконаленню навичок системного аналізу чинників розвитку вищої освіти; формуванню розуміння шляхів підвищення якості

освіти як головного імперативу сталого розвитку суспільства, чинника успішної кар'єри на національному та європейському ринках праці; організації освітнього процесу та особливостей науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти як суб'єктів освітнього процесу.

Важливою метою нашого посібника є також підтримка майбутніх педагогів в адаптації до освітніх технологій, що швидко змінюються. В сучасному інформаційному суспільстві викладач має бути готовим до використання інноваційних педагогічних технологій, освітніх інструментів, онлайн-ресурсів.

Посібник-практикум містить силабус освітнього компонента «Педагогіка вищої школи», завдання до практичних занять, методичні рекомендації для організації самостійної роботи, анотовану вебліографію наукових та навчально-методичних джерел, глосарій, додатки.

Бажаємо успішної роботи та сподіваємося, що цей посібник-практикум стане вашим надійним партнером у досягненні вищих освітніх цілей!

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
Навчально-науковий інститут педагогіки і психології
Кафедра педагогіки
Силабус освітнього компонента
Педагогіка вищої школи

Назва курсу	Педагогіка вищої школи
Веб-сайт для курсу	http://do.luguniv.edu.ua ; http://do1.luguniv.edu.ua/
Мета й завдання курсу	<p><i>Мета ОК:</i> формування професійної компетентності здобувача другого освітнього рівня як здатності застосовувати теоретичні знання наукових парадигм, освітніх концепцій, педагогічних теорій для розуміння сучасних тенденцій розвитку вищої освіти та процесів її модернізації в Україні, подальшого використання у практичній діяльності викладача вищої школи та дослідження проблем вищої освіти.</p> <p><i>Завдання ОК:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • сприяння кращому розумінню особливостей та тенденцій розвитку національного, регіонального та глобального просторів вищої освіти. • удосконалення навичок системного аналізу чинників розвитку вищої освіти; • формування розуміння перспективних шляхів інтеграції системи вищої освіти України в Європейський простір вищої освіти; • формування розуміння шляхів підвищення якості освіти як головного імперативу сталого розвитку суспільства знань в Україні, чинника успішної кар'єри на національному та європейському ринках праці; • розвиток здатності до порівняльного аналізу тенденцій інноваційного розвитку університетів у різних країнах;

	<ul style="list-style-type: none"> • оволодіння магістрантами компетентностями щодо реалізації освітніх програм відповідно до стандартів вищої освіти; • набуття здобувачами вищої освіти умінь здійснення науково-педагогічної діяльності; • оволодіння магістрантами здатностями самоосвітньої діяльності, вміннями професійного саморуху; • формування широкого кола трансверсальних компетентностей, що необхідні для успішного працевлаштування в умовах суспільства знань.
Тривалість курсу	<p>6 кредитів, 180 годин Лекції – 24 год. Практичні заняття – 24 год. Самостійна робота – 132 год.</p>
Результати навчання	<p>У результаті вивчення ОК здобувач вищої освіти набуває</p> <p style="text-align: center;"><i>інтегральну компетентність:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • здатність розв’язувати проблеми, задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері освітніх, педагогічних наук. <p style="text-align: center;"><i>загальні компетентності:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; • здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, застосовувати кращі практики у професійній діяльності; • здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; • здатність виявляти, ставити та розв’язувати проблеми, генерувати нові ідеї (креативність), володіти навичками критичного мислення; • здатність до міжособистісної взаємодії, володіння комунікативними навичками; • здатність діяти соціально відповідально і свідомо на основі етичних міркувань, толерантності та поваги до культурної різноманітності, мотивувати людей та рухатись до спільної мети;

- здатність до особистісного і професійного розвитку;
- здатність застосовувати soft skills у професійних ситуаціях.

спеціальні компетентності:

- здатність проєктувати і досліджувати освітні системи.
- здатність враховувати різноманітність, індивідуальні особливості здобувачів вищої освіти у плануванні та реалізації освітнього процесу в закладі освіти;
- здатність здійснювати експертизу та надавати консультації з питань освітньої політики та інновацій в освіті;
- здатність розробляти і реалізовувати програми освітніх компонентів, відповідні освітні інструменти, проєкти та інтегрувати їх в освітнє середовище закладу освіти;
- критичне осмислення проблем у сфері освіти, педагогіки й на межі галузей знань;
- здатність інтегрувати знання у сфері освіти/педагогіки та розв'язувати складні задачі у мультидисциплінарних та міждисциплінарних контекстах;
- здатність до використання сучасних інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у освітній та дослідницькій діяльності;
- здатність проводити навчальні заняття, консультації та забезпечувати досягнення запланованих результатів навчання з урахуванням індивідуальних особливостей і потреб студентів та здійснювати їх індивідуальний супровід;
- здатність розробляти критерії та обирати інструменти оцінювання, здійснювати об'єктивне оцінювання результатів навчання з урахуванням зворотнього зв'язку.

	<p style="text-align: center;"><i>Програмні результати навчання:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • знати на рівні новітніх досягнень концепції розвитку освіти і педагогіки, методологію відповідних досліджень; • вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення результатів освітньої, професійної діяльності, презентації наукових досліджень та інноваційних проєктів; • організувати освітній процес на основі студентоцентрованого, компетентнісного, контекстного підходів та сучасних досягнень освітніх, педагогічних наук, управляти навчально-пізнавальною діяльністю, об'єктивно оцінювати результати навчання здобувачів освіти; • створювати відкрите освітньо-наукове середовище, сприятливе для здобувачів освіти та спрямоване на забезпечення результатів навчання з урахуванням сучасних форм зворотного зв'язку в освітньому процесі; • розробляти та викладати освітні курси в закладах вищої освіти, використовуючи методики, інструменти і технології, необхідні для досягнення поставлених цілей; • здійснювати пошук необхідної інформації з освітніх/ педагогічних наук у друкованих, електронних та інших джерелах, аналізує, систематизує її, оцінюючи достовірність та релевантність.
<p>Теми</p>	<p style="text-align: center;">Змістовий модуль I.</p> <p style="text-align: center;">Теоретичні основи педагогіки вищої школи</p> <p>Тема 1. Педагогіка вищої школи в освітній системі України. Педагогіка вищої школи в структурі педагогічних наук. Її предмет, завдання, функції, структура. Основні категорії педагогіки вищої школи. Зв'язок педагогіки вищої школи з іншими науками. Сутність поняття «вища освіта». Структура вищої освіти, рівні підготовки здобувачів вищої освіти, система закладів вищої освіти. Завдання, права та обов'язки закладу вищої освіти.</p>

Тема 2. Історичні витоки сучасної вищої освіти.

Розвиток освіти підвищеного рівня в Європі, світі та в Україні. Розвиток університетської освіти в Європі та в Україні. Моделі університетів: від давнини до сучасності. Історія академічних ступенів. Бакалавр. Магістратура. Magna Charta Universitatum. Університет ХХІ століття. Університетська освіта як складова системи «університет». Функції університетської освіти. Принципи університетської освіти. Парадигми і моделі університетської освіти.

Тема 3. Вища освіта як соціокультурний феномен.

Освітні парадигми в умовах сучасних цивілізаційних змін. Вища освіта як особистісна, суспільна і соціальна цінність. Аксиологічні виміри вищої освіти. Полікультурна та міжкультурна освіта. Мова як соціальний та освітній феномен. Неперервна освіта: спрямованість на особистість. Освіта дорослих. Дуальна освіта. Освіта людей третього віку. Андрагогічна модель навчання.

Тема 4. Сучасні тенденції розвитку вищої освіти.

Вища освіта для цивілізаційного розвитку суспільства. Педагогічні дискурси глобалізації у вищій освіті. Глобалізаційні виклики для вищої освіти. Конвергенція у вищій освіті. Стратегії та показники інтернаціоналізації вищої освіти. Вища освіта в умовах євроінтеграції. Болонський процес для розвитку вищої освіти в Європі. Європейський простір вищої освіти: сучасність і майбутнє. Мобільність викладачів і студентів як ознака ЄПВО. Регіоналізація вищої освіти. Інноваційність вищої освіти. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 рр.

Тема 5. Стратегії забезпечення конкурентоспроможності вищої освіти.

Конкурентоспроможність закладу вищої освіти. Якість вищої освіти у європейському вимірі. Менеджмент якості вищої освіти. Фандрайзинг в освіті. Європейська рамка кваліфікацій. Європейська система кваліфікацій. Дескриптори кваліфікацій. Світовий та європейський підходи до

забезпечення доступності вищої освіти. Синтез вищої освіти і науки. ЄС: наукові дослідження й інновації у вищій освіті.

Тема 6. Система нормативних документів стандартизації вищої освіти. Поняття «освітній стандарт», «професійний стандарт», «кваліфікація». Національна рамка кваліфікацій. Система стандартів вищої освіти. Науково-методична рада МОН України. Методологія стандартів в освіті. Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту».

Змістовий модуль II.

Особливості організації освітнього процесу в закладах вищої освіти.

Тема 7. Організація освітнього процесу в ЗВО. Організація освітнього процесу. Освітня діяльність. Європейська кредитно-трансферна система (ЄКТС). Організація освітнього процесу в умовах ЄКТС. Принцип студентоцентрованості. Академічна і професійна мобільність. Типи (метатехнології) організації освітнього процесу у вищій школі.

Тема 8. Дидактичні основи освітнього процесу. Дидактика та її розвиток. Предмет дидактики. Основні категорії дидактики: «освіта», «навчання», «викладання», «розвиток». Освітній процес. Структура освітнього процесу. Етапи освітнього процесу. Педагогіка співробітництва на основі цінностей. Механізм суб'єкт-суб'єктної взаємодії педагога і студента. Закони та закономірності навчання. Дидактичні принципи. Індивідуалізація навчання. Диференціація навчальної діяльності. Цілі навчання. Моделі навчання. Методи навчання та їх класифікація. Прийоми навчання. Форми організації навчання. Самостійна робота здобувачів вищої освіти.

Тема 9. Зміст освіти у вищій школі. Основні характеристики змісту освіти у вищій школі. Компетентнісний підхід до визначення змісту освіти у вищій школі. Загальні компетентності. Фахові компетентності. Вимоги до змісту освіти у вищій

	<p>школі. Чинники, що впливають на зміст освіти. Навчальні плани, навчальні програми, підручники, посібники. Нормативна частина навчального плану. Вибіркова частина. Графік навчального процесу. Система планування й організація навчального процесу у ЗВО.</p> <p>Тема 10. Виховний процес у закладах вищої освіти. Сутність та основні категорії виховання в закладах вищої освіти. Закономірності та принципи виховання у вищій школі. Напрями виховання студентської молоді. Основні методи та засоби виховного впливу на особистість студента. Форми організації виховної роботи у вищій школі.</p> <p>Тема 11. Науково-педагогічний працівник як суб'єкт освітнього процесу ЗВО. Специфіка діяльності педагога у закладі вищої освіти. Функції, права та обов'язки викладача університету. Основні напрями діяльності викладача ЗВО. Сучасні психолого-педагогічні вимоги до викладача вищої школи. Психологічні особливості професійних деформацій у педагогічній діяльності.</p> <p>Тема 12. Психолого-педагогічні засади формування особистості студента. Студентство як особлива соціально-психологічна група. Урахування типологічних особливостей студентів в освітньому процесі закладу вищої освіти. Освітнє середовище як чинник соціалізації студента.</p>
Орієнтація (на кого розрахований курс)	Для здобувачів вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки ОПП «Педагогіка вищої школи»
Резюме викладача	Швирка Вікторія Миколаївна – доцент кафедри педагогіки, кандидат педагогічних наук, доцент, e-mail: 6261295@gmail.com
Попередня підготовка	Отримані кредити з ОК «Педагогіка», «Основи педагогічної майстерності» (ОР бакалавр), «Логіка та методологія наукового пізнання» (ОР магістр)

<p>Як навчатися?</p>	<p>Вивчення курсу передбачає повне, часткове або опосередковане формування загальних компетентностей, які складають важливе підґрунтя професійної компетентності фахівців різного профілю. Навчальний курс побудовано на основі єдності аудиторної та позааудиторної роботи, сполучення індивідуальних та групових форм навчальної діяльності.</p> <p><i>Лекція</i> передбачає безпосередній контакт викладача з аудиторією (offline / Face to face), організацію діалогу з метою з'ясування рівня орієнтованості й пізнання студентів з проблем курсу, ступінь їх готовності до сприйняття наступного матеріалу.</p> <p><i>Практичне заняття</i> передбачає детальний розгляд здобувачами вищої освіти окремих теоретичних положень курсу та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідних завдань. Проведення практичних занять передбачає використання таких форм та методів роботи, як кейс-метод, дискусія, мозковий штурм, робота у малих групах і т.п. Дискусія дозволяє визначити власну позицію, встановити різноманіття підходів, точок зору щодо предмету дискусії. Робота в малих групах сприяє структуруванню теоретичного матеріалу, активізації пізнавальної діяльності, розвитку вміння роботи в колективі тощо. Мозковий штурм спрямовано на формування навичок критичного мислення, креативності майбутніх фахівців. Практичне заняття включає: проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок здобувачів вищої освіти; постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання. Оцінки, отримані здобувачем вищої освіти за окремі практичні заняття, зараховуються під час виставлення підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.</p> <p><i>Самостійна робота здобувача вищої освіти</i> – це самостійна діяльність, яку викладач планує разом зі студентом, але виконує її студент за завданнями та під</p>
-----------------------------	---

	<p>методичним керівництвом і контролем викладача. Зміст самостійної роботи за темами визначається робочою програмою освітнього компонента.</p> <p>У процесі роботи за курсом здобувачі вищої освіти мають працювати з інформацією з різних джерел, зокрема з використанням мережі Інтернет, виконувати усні та письмові завдання, брати участь у виконанні навчальних проєктів. Теми занять та презентацій пов'язані із темами модулів, у межах яких здійснюється навчання.</p>
Методичне забезпечення	<ul style="list-style-type: none"> • робоча програма освітнього компонента; • силабус для здобувачів вищої освіти; • вебліографія; • глосарій; • кейс-тестинг; • навчально-методичний комплекс.
Навчальні матеріали	<p style="text-align: center;">Основна навчальна література</p> <ul style="list-style-type: none"> • Закон України «Про вищу освіту» (від. 01.07.2014): веб-сайт. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 • Закон України «Про освіту» 2145-VIII (від 05.09.2017 року): веб-сайт. URL: www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19 • Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність»: веб-сайт. URL: https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/848-19 • Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки: веб-сайт. URL: http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf • Наказ МОН від 14.01.2016 р. №13 «Про затвердження Порядку присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам»: веб-сайт. URL: https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0183-16 • Академічна мобільність викладача закладу вищої освіти: методичні рекомендації для студентів спеціальності «Дошкільна освіта» / М. І. Олійник, К. С. Кузнецова, Т. А. Колтунович, І. Р. Перепелюк. Чернівці : Видавничий дім «РОДОВІД», 2019. 140 с.

- **Болонський процес:** Документи / укл. З. І. Тимошенко, А. М. Грохов, Ю. А. Гапон, Ю. У. Полеха. Київ : Вид-во Європ.ун-ту, 2004. 169 с.
- **Вітвицька С. С., Андрійчук Н. М.** Основи педагогіки вищої школи / Fundamentals of Higher School Pedagogy: Білінгвальний навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти. 2-ге вид. перероб і доп. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2019. 312 с.
- **Вітвицька С. С.** Педагогіка вищої школи: практикум. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. 174 с.
- **Гладуш В. А.** Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія : навчальний посібник. Дніпропетровськ : Акцент, 2014. 416 с.
- **Культурно-гуманітарні** стратегії розвитку університетської освіти в умовах динамічних суспільних трансформацій : монографія / Л. С. Горбунова, М. А. Дебич, В. В. Зінченко, І. М. Сікорська, І. В. Степаненко, О. М. Шипко / За ред. І. В. Степаненко. Київ : ІВО НАПН України, 2018. 226 с.
- **Кулішов В. С.** Дидактика вищої школи : навчально-методичний посібник. Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 142 с.
- **Курбатов С. В.** Феномен університету в контексті часових та просторових викликів : монографія. Суми : Університетська книга, 2014. 262 с.
- **Марків В. М.** Організація і управління навчальним процесом у ВНЗ : навчально-методичний посібник. Кривий Ріг: КП, 2013. 110 с.
- **Педагогіка вищої школи** [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КП ім. Ігоря Сікорського. 2-ге вид., переробл. і доповн. Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). Київ : КП ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
- **Педагогіка вищої школи** : навчальний посібник / О. І. Федоренко, В. О. Тюріна, С. П. Гіренко та ін. ; за заг. ред. О. І. Федоренко. Харків : ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с.

- **Планування** і організація навчально-виховного процесу у вищій школі : навч.-метод. посіб. для магістрантів спец. 8.18010021 «Педагогіка вищої школи» / Л. Г. Кайдалова, Н. Б. Щокіна. Харків : НФаУ, 2014. 108 с.
- **Професійно-педагогічна освіта:** сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку: Монографія / Авт. кол. О. А. Дубасенюк, О.Є. Антонова, С. С. Вітвицька, Н. Г. Сидорчук, О. М. Спирін, Н. В. Якса та ін. / За заг. ред. проф. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. 316 с.
- **Професійний стандарт на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти»** (затверджено наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України 23.03.2021, № 610).
- **Сбруєва А. А.** Порівняльна педагогіка вищої школи: національний, європейський та глобальний контексти : навч. посіб. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. 319 с.
- **Сисоєва С. О., Соколова І. В.** Теорія і практика вищої освіти : навч. посібник. Київ-Маріуполь, 2016. 338 с.
- **Стражнікова І.** Педагогіка вищої школи: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ : НАІР, 2018. 120 с.
- **Стратегії** вищої освіти в умовах інтернаціоналізації для стійкого розвитку суспільства : монографія / В. Зінченко, Н. Базелюк, М. Бойченко, Л. Горбунова, С. Курбатов, Ю. Мелков, О. Шипко ; за ред. В. Зінченка. Київ : Інститут вищої освіти НАПН України, 2020. 199 с.
- **Стратегія** розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>
- **Теоретичні** основи і технологія професійного розвитку науково-педагогічних працівників університетів в умовах інтеграції вищої освіти і науки: монографія /

О. Г. Ярошенко, О. В. Жабенко, Ю. А. Скиба, Н. О. Ді-
вінська, І. Ю. Регейло, Г. П. Чорнойван; за ред.
О. Г. Ярошенко. Київ : Принтеко, 2020. 439 с.

• **Теорія і практика професійної майстерності в
умовах цілежиттєвого навчання:** монографія / за ред.
О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во Рута, 2016. 400 с.

• **Туркот Т. І.** Педагогіка вищої школи : навчаль-
ний посібник. Київ : Кондор, 2011. 628с.

• **Туркот Т. І., Коновал О. А.** Педагогіка та психо-
логія вищої школи : навчальний посібник для
студентів вищих навчальних закладів. Херсон : Олді-
плюс, 2013. 466 с.

• **Якість вищої освіти:** теорія і практика:
навчально-методичний посібник / за наук. ред.
А. Василюк, М. Дей; кол. авторів: А. Василюк,
М. Дей, В. Базелюк та ін. ; НАПН України, Універ-
ситет менеджменту освіти. Київ ; Ніжин : Видавець
ПП Лисенко М. М., 2019. 176 с.

• **Problems and prospects of higher education system
development in modern society: monograph /**
H. Lebedynets, V. Levkulych, V. Muromets, O. Orzhel,
O. Palamarchuk, V. Riabchenko, N. Salnikova, Yu. Skyba,
K. Tryma, N. Fialko, L. Chervona. Sofia : VUZF
Publishing House “St. Grigorii Bogoslov”, 2020. pp. 188.

Додаткова начальна література

• **Барановська Л. В.** Педагогіка та психологія
вищої школи : навч. посіб. Київ : НАУ, 2015. 240 с.

• **Вейланде Л. В.** Педагогіка і психологія вищої
школи : практикум. Одеса : ОНУ, 2019. 90 с.

• **Вітвицька С. С.** Основи педагогіки вищої шко-
ли : підручник. Київ : ЦНЛ, 2018. 384 с

• **Вища освіта України:** ризики, сподівання,
успіхи : монографія / М. Б. Євтух, Л. Г. Горяна,
Н. О. Терентьева. Київ, 2015. 420 с.

• **Гвоздїй С., Устянська О.** Професійні ролі
викладача вищої школи у підготовці майбутніх фахівців.
Освітологічний дискурс. 2019. № 1-2 (24-25). С. 141–146.

- **Дорогань-Писаренко Л., Безкровний О., Лега О., Песцова-Світалка О.** Університетська освіта : навч. посіб. Полтава : ПДАА, 2020. 142 с.
- **Зайченко І., Теслюк В., Каленский А.** Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи. Київ : Ліра-К, 2018. 484 с.
- **Калашнікова Л. М., Жерновникова О. А.** Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник. Харків, 2016. 260 с.
- **Котенєва І. С.** Соціально-гуманітарна робота в закладах вищої освіти : практикум : навчально-методичний посібник для опанування освітнього компонента вільного вибору здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня освітньо-професійної програми «Педагогіка вищої школи» спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки». Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Полтава : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2023. 165 с.
- **Навчальний посібник** з дисципліни «Педагогіка вищої школи» / Уклад. А. В. Лисенко. Полтава : ПолтНТУ, 2018. 102с.
- **Нагаєв В. М.** Педагогіка вищої школи : навчальний посібник. Харків : «Стильна типографія», 2019. 267 с.
- **Освіта дорослих** : енциклопедичний словник / за ред. В. Г. Кременя, Ю. В. Ковбасюка ; Нац. акад. пед. наук України, Нац. акад. Держ. Упр. при Президентові України. Київ : Основа, 2014. 496 с.
- **Прищак М. Д., Залюбівська О. Б.** Педагогіка, психологія та мето-дика викладання у вищій школі: курс лекцій. Вінниця : ВНТУ, 2019. 150 с.
- **Професійна педагогічна освіта:** компетентнісний підхід : монографія / за ред. О.А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 412 с.
- **Старовойтенко Н. В.** Психологія і педагогіка вищої школи : навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. Черкаси, 2017. 322 с.

- **Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні** : навч. посіб. для магістрантів зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» / авт.-укл.: Т.О.Дороніна. Кривий Ріг : КДПУ, 2018. 250 с.
- **Фіцула М. М.** Педагогіка вищої школи :навч. посіб. 2-е видання, доповнене. Київ : «Академвидав», 2014. 456 с.
- **Ховрак І. В.** Соціальна відповідальність закладів вищої освіти як каталізатор збалансованого регіонального розвитку : монографія. Кременчук : ПП «Бітарт», 2020. 392 с.
- **Шапошников К., Шапошникова І., Жаворнок А.** Напрями підвищення конкурентоспроможності вищої освіти в сучасних умовах. *Проблеми і перспективи економіки та управління*, 2022. Вип. 1(29). С. 7-13. doi:10.25140/2411-5215-2022-1(29)-7-13.
- **Швирка В. М.** Сучасні освітні тренди як інструмент підвищення якості освіти в університеті. *Вісник Луган. Нац. Ун-ту імені Тараса Шевченка (педагогічні науки)*. 2018. № 8 (322). Ч. I. С. 37-44.
- **Barnett R.** The Philosophy of Higher Education: A Critical Introduction. Routledge, 2022. 276 p.
- **Brooks R., O’Shea S.** (Eds.). Reimagining the Higher Education Student: Constructing and Contesting Identities (1st ed.). Routledge, 2021. 281 p.
- **Hoidn S., Klemenčič M.** The Routledge International Handbook of Student-Centered Learning and Teaching in Higher Education. Routledge, 2020. 695 p.
- **King H.** (Ed.). Developing Expertise for Teaching in Higher Education : Practical Ideas for Professional Learning and Development. Routledge, 2023. 273 p.
- **Moreno A.** Purpose-Driven Learning: Unlocking and Empowering Our Students’ Innate Passion for Learning (1st ed.). Routledge, 2022. 236 p.
- **Morris G.** Handbook of Research on Developments and Future Trends in Transnational Higher Education. IGI Global, 2023. 539 p.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

- Офіційний портал Верховної ради України. URL: <http://rada.gov.ua>.
- Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua>.
- Урядовий портал. URL: <http://www.kmu.gov.ua>.
- Сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <http://mon.gov.ua>.
- Сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
- Сайт Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. URL: <http://www.dnpb.gov.ua>.
- Портал сучасних педагогічних ресурсів. URL: <http://www.intellect-invest.org.ua>.
- Освіта України. URL: <http://osvita-ukrainy.com.ua>.
- Освіта.UA. URL: <http://osvita.ua>.
- Інформаційний портал «Знання». URL: <http://znannya.info>.
- Інформаційний сайт мережі освітньої інформації ЄС EURYDICE: URL: <http://www.eurydice.org/portal/page/portal/eurydice/EuryCountry>.
- Інформаційний сайт Міжнародного бюро освіти ЮНЕСКО: URL: <http://www.ibe.unesco.org/countries/countrydossiers.htm>
- Інформаційний сайт Союзу європейських студентських спілок (ESU – Europeans Students' Union). URL: <http://www.esib.org>.
- Інформаційний сайт Європейського центру вищої освіти CEPES: URL: <http://www.cepes.ro>.
- Інформаційний сайт Асоціації європейських університетів (European University Association). URL: <http://www.eua.be>.
- Інформація про системи освіти країн – членів ЄС на сайті інформаційної мережі EURYDICE. URL: <http://www.eurydice.org/portal/page/portal/eurydice/EuryCountry>.

	<ul style="list-style-type: none"> • Інформація про системи освіти країн – членів Міжнародного бюро освіти ЮНЕСКО (International Bureau of Education) на сайті інформаційної мережі IBE: URL: http://www.ibe.unesco.org/countries/countrydossiers.htm • Top 24 Educational Trends For 2020. URL: https://www.edsys.in/educationaltrends-for-2019.
Необхідне устаткування	Мультимедійний проєктор. Наявність оболонки Moodle для роботи на освітньому порталі
Спільні / індивідуальні види навчальної діяльності	<p><i>Лекція</i> (оглядова/тематична; лекція-бесіда, лекція-візуалізація)</p> <p><i>Практичні заняття</i> (презентація/дискусія/ метод кейс-стаді/робота в малих групах/тренінгові заняття/виконання вправ та завдань / самостійна робота з джерелами інформації/ складання структурно-логічних схем, опорних конспектів)</p> <p><i>Самостійна робота здобувачів вищої освіти</i> (аналіз кейсів, написання есе, складання опорних конспектів, наповнення «скриньки освітніх донатів»)</p>
Форми поточного та підсумкового контролю	<p>Види контролю: поточний, підсумковий. Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів вищої освіти, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль, підготовка творчих завдань.</p> <p>Для <i>поточного контролю</i> використовується тестування; усне опитування; письмовий контроль.</p> <p><i>Підсумковий контроль</i> – екзамен.</p> <p>Оцінювання здобувачів вищої освіти базується на принципах студентоцентрованого навчання та здійснюється за національною та ECTS шкалою оцінювання на основі 100-бальної системи.</p> <p>Підсумкова оцінка за курс є сумою оцінок, отриманих здобувачем вищої освіти за виконання завдань до практичних робіт та контрольних модульних робіт. Максимальна оцінка становить 100 балів.</p>

Критерії оцінювання (окремо для кожного виду діяльності)

Вид діяльності	Критерії оцінювання		Бали
Виконання завдань практичних занять	5 балів	Здобувач вищої освіти у повному обсязі викладає вивчений матеріал, дає правильні визначення понять, вільно послуговується науковою та професійно-спрямованою термінологією, виявляє розуміння матеріалу, може обґрунтувати свої судження, застосувати знання практично, навести свої приклади, опрацював різні джерела інформації і творчо використав їх при відповіді, виявляє здатність до оригінальних рішень, та вміння аргументовано висловлювати свою точку зору.	0-60
	4 бали	Здобувач добре знає теоретичний та практичний матеріал, дає визначення понять, може обґрунтувати свої судження, може систематизувати набуті знання, володіє матеріалом при вирішенні практичних професійно зорієнтованих завдань. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності, незначні помилки.	
	3 бали	Здобувач відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, орієнтується у закономірностях\рівнях\положеннях. Однак не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки. Викладення матеріалу не в повному обсязі, неглибоке володіння теоретичним та практичним матеріалом без аргументації своїх висновків, без наведення своїх прикладів.	

	2 бали	Здобувач достатньо не володіє навчальним матеріалом, однак фрагментарно, поверхово (без аргументації й обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань. Значна кількість помилок.	
	1 бал	Здобувач не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.	
	0 балів	Здобувач не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.	
Самостійна робота		Самостійна робота передбачає виконання блоків самостійних практичних або теоретичних завдань. Виконання одного блоку самостійних практичних завдань (оцінюється за 5-бальною шкалою), і на основі середнього арифметичного (кількість блоків 4) здійснюється виведення остаточної оцінки за самостійну роботу у відсотках. Загальна кількість відсотків за самостійну роботу – 20%. Оцінювання окремого блоку самостійних практичних завдань: 5 балів - завдання повністю виконані без будь-яких помилок. 4 бали - завдання повністю виконані але з незначними помилками. 3 бали - завдання виконані не повністю і з помилками. 2 балів - завдання виконані не повністю і зі значними помилками. 1 бал - завдання виконані з суттєвими помилками. 0 балів - завдання не виконані.	0-20
КМР		Представлено вірні й повні відповіді на тестові завдання модульного контролю	0-20

<p>Політика курсу</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Курс орієнтовано на створення дружнього, творчого, відкритого до конструктивної критики середовища. • Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. • Здобувач вищої освіти, який пропустив заняття, самостійно вивчає матеріал, за наведеними в силабусі літературними джерелами, виконує завдання та надає викладачеві в час, відведений для консультацій. • Здобувач вищої освіти має право аргументовано відстоювати свою думку стосовно тематики занять, якщо вона не збігається з думкою викладача, вимагати від викладача додаткових роз'яснень на заняттях у випадку їх недостатнього висвітлення на лекціях. <p>При організації освітнього процесу здобувачі вищої освіти, викладачі, методисти та адміністрація діють відповідно до: Положення про самостійну роботу студентів; Положення про організацію освітнього процесу ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»; Положення про порядок переведення, відрядження та поновлення студентів ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»; Положення про практику студентів; Положення про рейтингову систему оцінювання знань ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»; Положення про підготовку і захист магістерської роботи; Положення про внутрішнє забезпечення якості освіти ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».</p>
<p>Забезпечення виконання принципів академічної доброчесності</p>	<ul style="list-style-type: none"> • У процесі роботи необхідно дотримуватися Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2022/11/regulations_academic_integrity_2022.pdf), відповідних принципів академічної доброчесності.

	<ul style="list-style-type: none"> • Письмові роботи мають бути авторськими, оригінальними. • Письмові роботи мають бути оформлені згідно встановлених правил, з урахуванням вимог до цитування, подання відповідних покликань. Виявлення ознак академічної не доброчесності в письмовій роботі здобувача вищої освіти є підставою для її не зарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.
Feedback курсу	Blended Learning – викладання курсу передбачає поєднання традиційних форм аудиторного навчання з елементами електронного навчання, в якому використовуються спеціальні інформаційні технології, такі як комп’ютерна графіка, аудіо та відео, інтерактивні елементи, онлайн консультування і т.п. Зворотній зв’язок здійснюється на основі чату, системи повідомлень на сторінці ОК на освітньому порталі ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

АЛГОРИТМ ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

ПВШ ДНФ
<p>Прізвище, ім’я, по батькові Практичне заняття № __ (тема практичного заняття) Завдання 1. (формулювання завдання). (відповідь) Завдання 2. (формулювання завдання). (відповідь)</p>

Технічні параметри для оформлення письмових робіт: шрифт Times New Roman, кегль – 14, інтервал – одинарний, абзац – 1,25, вирівнювання – по ширині, в опції „Абзац” для позицій „відступ – праворуч, ліворуч”, „інтервал – перед, після” – 0 пт.

Практичне заняття 1

ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ В ОСВІТНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Мета – поглиблення та розширення уявлень про сутнісні ознаки педагогіки вищої школи як науки, як навчальної дисципліни; про взаємозв'язок педагогіки вищої школи з іншими науками, структуру педагогіки вищої школи.

Ключові слова: педагогіка вищої школи, категоріальний апарат педагогіки вищої школи, система педагогічних наук, вища освіта, структура вищої освіти.

Основні питання

1. Педагогіка вищої школи як наука та навчальна дисципліна: предмет, завдання, основні категорії.
2. Система педагогічних наук.
3. Взаємозв'язок педагогіки вищої школи з іншими науками.
4. Вища освіта та її структура.

Рекомендована література

- **Вейланде Л. В.** Педагогіка і психологія вищої школи : практикум. Одеса : ОНУ, 2019. 90 с.
- **Вища освіта України:** ризики, сподівання, успіхи : монографія / М. Б. Євтух, Л. Г. Горяня, Н. О. Терентьєва. Київ, 2015. 420 с.
- **Вітвицька С. С.** Педагогіка вищої школи : практикум. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. 174 с.
- **Гладуш В. А.** Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія : навч. посібник. Дніпропетровськ : Акцент, 2014. 416 с.
- **Закон України** «Про освіту» (2017)
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
- **Закон України** «Про вищу освіту» (2014)
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

- **Педагогіка вищої школи** [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2-ге вид., переробл. і доповн. Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
- **Навчальний посібник з дисципліни «Педагогіка вищої школи»** / Уклад. А.В. Лисенко Полтава: ПолтНТУ, 2018. 102с.

ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Як ви розумієте слова Мануїла Козачинського «Як без крил птахам бува годі полетіти, так і людям без наук також не зажити»? Чи згодні ви із цією думкою? Відповідь аргументуйте. Обсяг письмової відповіді – до 0,5 сторінки.

ІНФОРМАЦІЙНА ДОВІДКА

КОЗАЧИНСЬКИЙ Мануїл (чернече ім'я – Михайл) Олександрович (1699–15(04).08.1755) – письменник, педагог і філософ, представник раннього Просвітництва в Україні. Народився в місті Ямпіль у сім'ї шляхтича. По закінченні Києво-Могилянської академії разом з 6 випускниками академії виїхав учителювати в Сербію. 1733–1738 – префект, викладач поезики і риторики славно-латинської школи в м. Карловці (Сербія). 1738 повернувся до Києва. Послушник Видубицького Свято-Михайлівського монастиря. У 1740 році прийняв чернецтво. 1739–1746 – викладач філософії та префект Київської академії, від 1746 – ігумен Красногородського Свято-Миколаївського монастиря у м. Гадяч, від 1748 – архімандрит Свято-Троїцького монастиря в м. Слуцьк і водночас намісник митрополита Київського, Галицького і всієї Малої Росії в тій частині України, що була під владою Речі Посполитої.

Завдання 2. Складіть таблицю «Взаємозв'язок педагогіки вищої школи з іншими науками».

Взаємозв'язок педагогіки вищої школи з іншими науками

<i>Наука</i>	<i>Напрямки взаємодії із педагогікою вищої школи</i>

Завдання 3. Складіть три сінквейна на основні категорії педагогіки вищої школи на вибір.

Правила створення сінквейна див. у додатку А.

Завдання 4. В Україні мета, задачі, структура, типи закладів вищої освіти визначені Законом України «Про вищу освіту» (2014). Проаналізуйте Розділ VI цього Закону. Складіть інтелект-карту за основними статтями розділу.

Вимоги до складання інтелект-карт див. у Додатку Б.

Практичне заняття 2

ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Мета – формування розуміння історичних витоків розвитку вищої освіти на глобальному, європейському та національному рівнях розгляду; розвиток навичок системного аналізу чинників розвитку вищої освіти у глобальному, регіональному та національному контекстах.

Ключові слова: вища освіта, університетська освіта, університет, парадигма, модель, функції і принципи університетської освіти.

Основні питання

1. Розвиток освіти підвищеного рівня в Європі, світі та в Україні.
2. Розвиток університетської освіти в Європі та в Україні.
3. Моделі університету та їх теоретичне обґрунтування.

Рекомендована література

- **Вітвицька С. С.** Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник для студентів магістратури. Київ : Центр навчальної літератури, 2003. 316 с.

- **Гладуш В. А.** Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія : навчальний посібник. Дніпропетровськ : Акцент, 2014. 416 с.
- **Дорогань-Писаренко Л., Безкровний О., Лега О., Песцова-Світалка О.** Університетська освіта : навч. посіб. Полтава : ПДАА, 2020. 142 с.
- **Курбатов С. В.** Феномен університету в контексті часових та просторових викликів : монографія. Суми : Університетська книга, 2014. 262.
- **Педагогіка вищої школи** [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2-ге вид., переробл. і доповн. Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
- **Сбруєва А. А.** Порівняльна педагогіка вищої школи: національний, європейський та глобальний контексти : навчальний посібник. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. 319 с.

ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Скориставшись GPT «Чат «На Урок»: спілкування з видатними постатями минулого» за покликанням:

<https://naurok.com.ua/chat/session/656468b4-4bd1-4370-b7e5-ce89fd564c11>, оберіть із 3-4 відомі особистості та поспілкуйтесь з ними щодо моделей освіти, які існували в період їх життя та діяльності. Враження від спілкування оформіть у вигляді таблиці.

Завдання 2. На підставі аналізу матеріалів навчальних джерел, наукової літератури заповніть таблицю

«Моделі сучасного університету»

<i>Модель</i>	<i>Типологічні ознаки</i>

Завдання 3. Коли, на вашу думку, почалось формування Європейського простору вищої освіти? Відповідь аргументуйте. Обсяг письмової відповіді – до 0,5 сторінки.

Завдання 4. Чому середньовічні університети називали «осередками демократії»? Схарактеризуйте основні дидактичні особливості організації навчання в університетах середньовічної Європи. Які особливості навчального процесу в середньовічних університетах доцільно було б використати в сучасних університетах? Обсяг письмової відповіді 0,5 – 1 сторінка.

Практичне заняття 3

ВИЩА ОСВІТА ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН

Мета – формування системи знань щодо вищої освіти як соціокультурного феномена.

Ключові слова: вища освіта, освітні парадигми, неперервна освіта, освіта як цінність.

Основні питання

1. Освітні парадигми в умовах сучасних цивілізаційних змін.
2. Вища освіта як цінність.
3. Неперервна освіта.

Рекомендована література

- **Гладуш В. А.** Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія : навчальний посібник. Дніпропетровськ : Акцент, 2014. 416 с.
- **Дорогань-Писаренко Л., Безкровний О., Лега О., Песцова-Світалка О.** Університетська освіта : навч. посіб. Полтава : ПДАА, 2020. 142 с.
- **Курбатов С. В.** Феномен університету в контексті часових та просторових викликів : монографія. Суми : Університетська книга, 2014. 262.
- **Педагогіка вищої школи** : навчальний посібник / О. І. Федоренко, В. О. Тюріна, С. П. Гіренко, С. М. Бойко, М. О. Котелюх,

П. Д. Червоний, О. В. Медведєва; за заг. ред. О. І. Федоренко.
Харків : ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с.

- **Сисоєва С. О., Соколова І. В.** Теорія і практика вищої освіти : навч. посібник. Київ-Маріуполь, 2016. 338 с.
- **Сбруєва А. А.** Порівняльна педагогіка вищої школи: національний, європейський та глобальний контексти : навчальний посібник. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. 319 с.

ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Складіть вебліографію з 5-6 посилань за темою практичного заняття.

Зразок вебліографії див. у Додатку В.

Завдання 2.

Сисоєва С. О., Соколова В. І. наголошують, що «поняття «вища освіта» містить сукупність дефініцій, які сприяють усвідомленню означеного феномену у таких площинах:

- Вища освіта – для розвитку цивілізацій;
- Вища освіта – для людства;
- Вища освіта – для держави і нації;
- Вища освіта – для суспільства;
- Вища освіта – для особистості».

Сисоєва С.О., Соколова І.В.

Теорія і практика вищої освіти : навч. посібник.

Київ-Маріуполь, 2016. 338 с.

Як ви розумієте кожен дефініцію цього феномена? Заповніть таблицю.

<i>Вища освіта...</i>	<i>Пояснення</i>
для розвитку цивілізацій	
для людства	
для держави і нації	
для суспільства	
для особистості	

Завдання 3. Складіть структурно-логічну схему «Сучасні парадигми вищої освіти».

Вимоги до складання схеми див. у Додатку Г.

Завдання 4. Як ви розумієте авторську тезу:

«Тільки освіта, орієнтована на людину і культуру, як засіб «олюднення», може зреалізувати у дію слова «про людину як найвищу цінність суспільства»

Сисоєва С.О., Соколова І.В.

*Теорія і практика вищої освіти : навч. посібник.
Київ-Маріуполь, 2016. 338 с.*

Обсяг письмової відповіді – до 0,5 сторінки.

Практичне заняття 4

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Мета – формування системи знань щодо тенденцій розвитку вищої освіти у світі, Європі та в Україні, що пов'язані із процесами глобалізації, інтернаціоналізації, євроінтеграції; формування готовності до впровадження інновацій.

Ключові слова: розвиток вищої освіти, глобалізація, інтернаціоналізація, євроінтеграція, конвергенція, модернізація, інновації.

Основні питання

1. Глобалізація як чинник розвитку вищої освіти.
2. Євроінтеграція як чинник розвитку вищої освіти.
3. Інтернаціоналізація вищої освіти.

Рекомендована література

- **Педагогіка вищої школи** [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2-ге вид., переробл. і доповн.

Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.

- **Педагогіка вищої школи** : навчальний посібник / О. І. Федоренко, В. О. Тюріна, С. П. Гіренко, С. М. Бойко, М. О. Котелюх, П. Д. Червоний, О. В. Медведєва; за заг. ред. О. І. Федоренко. Харків : ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с.
- **Сбруєва А. А.** Порівняльна педагогіка вищої школи: національний, європейський та глобальний контексти : навчальний посібник. Суми:СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. 319 с.
- **Сисоєва С. О., Соколова І. В.** Теорія і практика вищої освіти : навч. посібник. Київ-Маріуполь, 2016. 338 с.
- **Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки.** URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>

ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Укладіть термінологічну таблицю, в якій слід відобразити наявність чи відсутність консенсусу щодо трактування відповідного поняття в європейській та українській науковій спільноті у галузі соціології освіти, філософії освіти, економіки освіти, педагогіки вищої школи.

<i>Термін</i>	<i>Глобалізація</i>	<i>Інтернаціоналізація</i>	<i>Євроінтеграція</i>
<i>Наукова галузь</i>			
Філософія освіти			
Соціологія освіти			
Економіка освіти			
Педагогіка вищої школи			

Завдання 2. Своєрідною ілюстрацією для процесу глобалізації вищої освіти може слугувати земна куля. Поясніть, чому саме? Наведіть приклади.

Завдання 3. Ознайомтесь з авторськими міркуваннями стосовно стратегії інтернаціоналізації вищої освіти. Висловіть власну точку зору. Обсяг письмової відповіді 0,5 – 1 сторінка.

«Стратегія інтернаціоналізації вищої освіти, спрямована на отримання доходу, базується на узгодженому підході і на стратегії залучення кваліфікованої робочої сили, але у її межах освітні послуги пропонуються повністю на платній основі, і не передбачено надання державних субсидій. Іноземні студенти дають додатковий дохід освітнім закладам, стимулюючи університети реалізовувати підприємницьку стратегію на міжнародному освітньому ринку. Уряди, у свою чергу, надають закладам вищої освіти значну автономію, забезпечують високу репутацію своєї системи вищої освіти, а також високий рівень захисту іноземних студентів».

Худавердієва В.А. Інтернаціоналізація вищої освіти: міжнародні вектори стратегії розвитку університету. Науковий журнал Хортицької національної академії. 2022. № 2 (7). С. 130-146. DOI: <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2022-7-13>

Завдання 4. Ознайомтесь зі Стратегією розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки. Відобразіть схематично світові тренди розвитку вищої освіти.

Вимоги до складання схеми див. у Додатку Г.

Практичне заняття 5

СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТО-СПРОМОЖНОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Мета – охарактеризувати шляхи вдосконалення конкурентоспроможності вищої освіти, розглянути її складові, виявити роль менеджменту якості освіти у забезпеченні конкурентоспроможності ЗВО.

Ключові слова: конкурентоспроможність вищої освіти, якість вищої освіти, менеджмент якості освіти, освіта і наука, фандрайзинг в освіті.

Основні питання

1. Конкурентоспроможність ЗВО.
2. Якість вищої освіти.
3. Синтез вищої освіти і науки.

Рекомендована література

- **Педагогіка вищої школи** [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2-ге вид., переробл. і доповн. Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
- **Сбруєва А. А.** Порівняльна педагогіка вищої школи: національний, європейський та глобальний контексти : навчальний посібник. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. 319 с.
- **Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки.** URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>
- **Ховрак І. В.** Соціальна відповідальність закладів вищої освіти як каталізатор збалансованого регіонального розвитку : монографія. Кременчук : ПП «Бітарт», 2020. 392 с.
- **Шапошников К., Шапошникова І., Жаворонок А.** Напрями підвищення конкурентоспроможності вищої освіти в

сучасних умовах. *Проблеми і перспективи економіки та управління*, 2022. Вип. 1(29). С. 7–13.

• **Якість вищої освіти:** теорія і практика : навчально-методичний посібник / за наук. ред. А. Василюк, М. Дей; кол. авторів: А. Василюк, М. Дей, В. Базелюк та ін.; НАПН України, Університет менеджменту освіти. Київ ; Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2019. 176 с.

ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Заповніть таблицю.

Характеристики конкурентоспроможності ЗВО

<i>Найменування характеристик</i>	<i>Сутність</i>
Порівнюваність	
Просторовість	
Динамічність	
Предметність	
Атрибутивність	
Системність	
Об'єктивність	

Завдання 2. Складіть структурно-логічну схему «Критерії, показники, індикатори якості вищої освіти».

Вимоги до складання схеми див. у Додатку Г.

Завдання 3.

«Візія вищої освіти України – конкурентоспроможна система різноманітних закладів освіти, яка завдяки співпраці з науковими установами та підприємницьким сектором формує фаховий та науково-освітній потенціал нації на засадах безперервного професійного й особистісного розвитку, орієнтована на найвищі досягнення та практики, інтегрована у світовий освітній та дослідницький простір».

Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки.

URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>

А якою ви бачите вищу освіту у найближчі роки? Обсяг письмової відповіді – до 0,5 сторінки.

Завдання 4. У чому, на вашу думку, полягає роль фандрайзингу як інноваційного підходу до менеджменту вищої освіти в Україні. Обсяг письмової відповіді – до 0,5 сторінки.

Практичне заняття 6

СИСТЕМА НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Мета – з'ясування сутності понять «освітній стандарт» та «професійний стандарт»; сформулювати уявлення про співвіднесення понять «стандарт» та «кваліфікація»; встановити необхідність запровадження Національної рамки кваліфікацій, її узгодженість із Європейською рамкою кваліфікацій.

Ключові слова: освітній стандарт, професійний стандарт, кваліфікація, Національна рамка кваліфікацій, Європейська рамка кваліфікацій.

Основні питання

1. Законодавча база вищої освіти.
2. Національна й Європейська рамки кваліфікацій.
3. Стратегія розвитку вищої освіти.

Рекомендована література

- **Закон України** «Про вищу освіту» (2014) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
- **Звіт** про порівняння Європейської рамки кваліфікацій і Української Національної рамки кваліфікацій. URL: <https://europa.eu/europass/system/files/2023-02/Comparison%20report%20final%20rev%202023-02-2023%20UA.pdf>

- **Національна рамка кваліфікацій.** URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nrk/2021/11.10/Zvit.pro.samosertyfikatsiyu.NRK-dodatok.1-10.11.pdf>
- **Сбруєва А. А.** Порівняльна педагогіка вищої школи: національний, європейський та глобальний контексти : навчальний посібник. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. 319 с.
- **Стандарт вищої освіти України.** Другий (магістерський) рівень, галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність – 011 Освітні, педагогічні науки URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti>
- **Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки.** URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>
- **Якість вищої освіти:** теорія і практика: навчально-методичний посібник / за наук. ред. А. Василюк, М. Дей; НАПН України, Університет менеджменту освіти. Київ; Ніжин: Видавець ІП Лисенко М. М., 2019. 176 с.

ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Ознайомтесь зі статтею 10 «Стандарти вищої освіти» Закону України «Про вищу освіту» (2014). Зміст цієї статті відобразіть у вигляді структурно-логічної схеми.

Вимоги до складання схеми див. у Додатку Г.

Завдання 2.

Компетентність – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність.

Проаналізуйте перелік компетентностей випускника, що зазначений у Стандарті вищої освіти України. Другий (магістерський) рівень, галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка,

спеціальність – 011 Освітні, педагогічні науки. Чи всі компетентності відповідають вашим уявленням і професійним потребам як майбутнього магістра освітніх, педагогічних наук? Чи є компетентності, які б ви хотіли додати або прибрати? Відповідь оформіть у вигляді таблиці.

**Компетентності випускника другого (магістерського) рівня,
галузь знань - 01 Освіта/Педагогіка,
спеціальність – 011 Освітні, педагогічні науки**

<i>Додати</i>	<i>Прибрати</i>

Завдання 3. На прикладі Стандарту вищої освіти України. Другий (магістерський) рівень, галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність – 011 Освітні, педагогічні науки, відобразіть у структурно-логічній схемі взаємозв'язок основних термінів стандарту освіти: освітня кваліфікація, компетентності, результати навчання, кредити ECTS.

Вимоги до складання схеми див. у Додатку Г.

Завдання 4. Дайте відповідь на питання: Чи потрібна стандартизація вищої освіти в Україні? Обсяг письмової відповіді – до 0,5 сторінки.

Практичне заняття 7

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗВО

Мета – формування уявлень про організацію освітнього процесу ЗВО, надання знань про європейську кредитно-трансферну систему, академічну та професійну мобільність, технології організації освітнього процесу.

Ключові слова: освітній процес, освітня діяльність, європейська кредитно-трансферна система (ЄКТС), академічна мобільність, професійна мобільність, технології організації освітнього процесу.

Основні питання

1. Особливості організації освітнього процесу в умовах ЄКТС.
2. Академічна мобільність.
3. Технології організації освітнього процесу у вищій школі.

Рекомендована література

- **Академічна мобільність** викладача закладу вищої освіти : методичні рекомендації для студентів спеціальності «Дошкільна освіта» / М. І. Олійник, К. С. Кузнецова, Т. А. Колтунович, І. Р. Перепелюк. Чернівці : Видавничий дім «РОДОВІД», 2019. 140 с.
- **Гладуш В. А.** Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія : навчальний посібник. Дніпропетровськ : Акцент, 2014. 416 с.
- **Дорогань-Писаренко Л., Безкровний О., Лега О., Песцова-Світалка О.** Університетська освіта : навч. посіб. Полтава : ПДАА, 2020. 142 с.
- **Інноваційні технології** в сучасному освітньому просторі: колективна монографія / За заг. редакцією Г. Л. Єфремової. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. 444 с.
- **Михайліченко М. В., Рудик Я. М.** Освітні технології : навчальний посібник. Київ : ЦП «КОМПРИНТ», 2016. 583 с.
- **Особливості організації** освітнього процесу в закладах вищої освіти в період воєнного стану. URL: https://nmc-vfpo.com/wp-content/uploads/2022/12/pk_rybalko.pdf
- **Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки.** URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>.
- **Чернілевський Д. В., Томчук М. І.** Педагогіка та психологія вищої школи : навч. посібн. Вінниця : Вінн. соц.-екон. ін.-тут Ун-ту «Україна», 2006. 402 с.

ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Складіть таблицю.

**Напрями реалізації принципу студентоцентрованості
в освітньому процесі ЗВО**

<i>Напря́м</i>	<i>Пре́ваги</i>	<i>Недо́ліки/ризики</i>

Завдання 2. Розмежуйте поняття «освітній процес» і «освітня діяльність». Обсяг письмової відповіді – до 0,5 сторінки.

Завдання 3. Заповніть таблицю.

**Дефінітивні характеристики поняття
«академічна мобільність»**

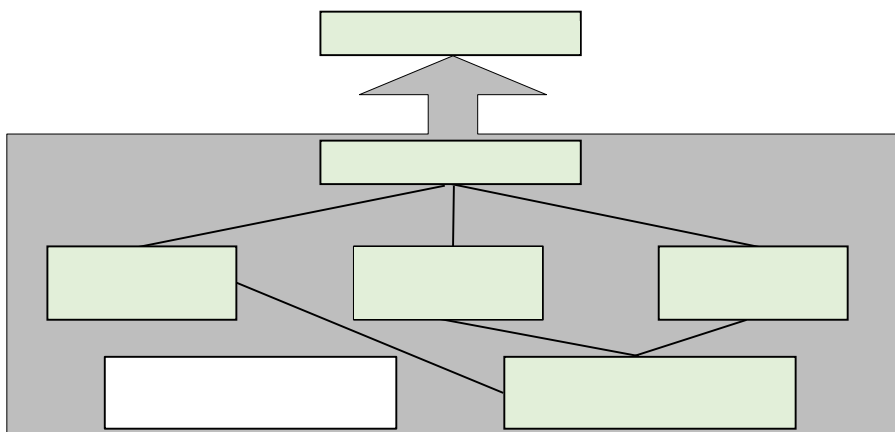
<i>Джерело або автор</i>	<i>Зміст поняття</i>

Завдання 4.

С. Сисоєва розглядає освітні технології «як теоретично обґрунтовану систему упорядкованих професійних дій педагога, що при оптимальності ресурсів і зусиль гарантовано забезпечує ефективну реалізацію поставленої освітньої мети та можливість відтворення процесу будь-яким педагогом незалежно від рівня його майстерності».

Сисоєва С.О. Технології педагогічної творчості в системі освітніх технологій. Освітні технології у школі та вузі : зб. ст. до Всеукр. наук.-практ. конф., 14–16 квіт. 1999 р., м. Миколаїв / АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти та ін. ; [наук. ред. В. Д. Будак, О. М. Пехота... С. О. Сисоєва]. Миколаїв, 1999. С. 25–27.

Окрім поняття «освітні технології», у педагогічній науці та практиці використовуються також поняття «педагогічні технології», «навчальні технології», «виховні технології», «соціально-виховні технології», «технології управління», «інформаційно-комунікаційні технології». Ці технології знаходяться у певному зв'язку. Розташуйте перелічені технології у запропонованій схемі.

Практичне заняття 8

ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Мета – формування уявлень про дидактику вищої школи та її розвиток, предмет та основні категорії, закони, закономірності та принципи навчання. Закріплення знань про форми, методи, засоби навчання, множини їх класифікацій; формування умінь оптимального їх вибору у відповідності з дидактичною метою.

Ключові слова: дидактика, освіта, навчання, викладання, розвиток. педагогічний процес, педагогіка співробітництва, закони та закономірності навчання, дидактичні принципи, індивідуалізація навчання, методи навчання, прийоми навчання, форми організації навчання.

Основні питання

1. Основні поняття й категорії дидактики вищої школи.
2. Наукові закони, закономірності та принципи дидактики.
3. Форми, методи, засоби навчання у вищій школі.

Рекомендована література

- **Вітвицька С. С., Андрійчук Н. М.** Основи педагогіки вищої школи / Fundamentals of Higher School Pedagogy: Білінгвальний навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти. 2-ге вид. перероб і доп. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2019. 312 с.
- **Гладуш В. А.** Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія : навчальний посібник. Дніпропетровськ : Акцент, 2014. 416 с.
- **Кулішов В.С.** Дидактика вищої школи: навчально-методичний посібник. Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 142 с.
- **Особливості організації освітнього процесу в закладах вищої освіти в період воєнного стану.** URL: https://nmc-vfpo.com/wp-content/uploads/2022/12/pk_rybalko.pdf
- **Педагогіка вищої школи** [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2-ге вид., переробл. і доповн. Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
- **Педагогіка вищої школи** : навчальний посібник / О. І. Федоренко, В. О. Тюріна, С. П. Гіренко, С.М. Бойко, М. О. Котелюх, П. Д. Червоний, О. В. Медведєва; за заг. ред. О. І. Федоренко. Харків : ФОП Бровін О. В., 2020. 240 с.
- **Туркот Т. І., Коновал О. А.** Педагогіка та психологія вищої школи: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Херсон : Олді-плюс, 2013. 466 с.

ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Створіть інтерактивну хмару слів за наступними ключовими словами теми практичного заняття: дидактика вищої школи, освіта, навчання, викладання, розвиток. В інтерактивних посиланнях надайте визначення цих категорій.

Рекомендації щодо створення хмари слів див. у Додатку Д.

Завдання 2. Розкрийте зміст основних принципів навчання (6-7 принципів). Оформити результат у вигляді таблиці.

Система основних принципів навчання

<i>Принцип</i>	<i>Характеристика</i>
Принцип науковості	Зміст освіти повинен знайомити з об'єктивними науковими фактами, поняттями, законами, теоріями основних положень науки – основами наук.
.....

Завдання 3. На основі аналізу рекомендованої літератури скласти таблицю «Сутнісна характеристику методів навчання» щодо таких методів навчання, як розповідь, бесіда, лекція, роз'яснення, демонстрація, вправа.

Сутнісна характеристику методів навчання

<i>Метод навчання</i>	<i>В яких дидактичних умовах доцільно використовувати</i>	<i>Вимоги до практичного застосування</i>	<i>Обмеження чи недоліки</i>

Завдання 4. Які форми навчання представлено на малюнках? Розкрийте переваги та недоліки кожної з цих форм.

_____ 1

_____ 2

_____ 3

Практичне заняття 9

ЗМІСТ ОСВІТИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Мета – охарактеризувати зміст освіти у вищій школі в Україні з позицій компетентнісного підходу; проаналізувати вимоги і чинники впливу на зміст освіти.

Ключові слова: зміст освіти, навчальний план, навчальна програма, силабус, підручник, навчальний посібник.

Основні питання

1. Характеристика змісту освіти у ЗВО.
2. Чинники впливу на зміст освіти.
3. Нормативні документи, що визначають зміст освіти.

Рекомендована література

- **Гладуш В. А.** Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія : навчальний посібник. Дніпропетровськ : Акцент, 2014. 416 с.
- **Навчальний посібник з дисципліни «Педагогіка вищої школи»** / Уклад. А.В. Лисенко. Полтава : ПолтНТУ, 2018. 102с.
- **Педагогіка вищої школи** [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2-ге вид., переробл. і доповн. Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
- **Педагогіка вищої школи** : навчальний посібник / О. І. Федоренко, В.О. Тюріна, С.П. Гіренко, С.М. Бойко, М. О. Котелюх, П. Д. Червоний, О.В. Медведєва; за заг. ред. О.І. Федоренко. Харків : ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с.
- **Планування і організація навчально-виховного процесу у вищій школі** : навч.-метод. посіб. для магістрантів спец. 8.18010021 «Педагогіка вищої школи» / Л. Г. Кайдалова, Н. Б. Щокіна. Харків : НФаУ, 2014. 108 с.

- **Туркот Т. І., Коновал О. А.** Педагогіка та психологія вищої школи: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Херсон : Олді-плюс, 2013. 466 с.

ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Вивчіть силабус одного з освітніх компонентів, які ви проходите в цьому семестрі. Визначте, які спеціальні (професійні) компетентності мають бути сформовані в здобувачів вищої освіти. Поясніть, як ці навички впливають на майбутню професійну діяльність. Результати відобразіть у таблиці.

<i>Назва освітнього компонента</i>	
.....	
<i>Спеціальні (фахові) компетентності</i>	<i>Вплив на майбутню професійну діяльність</i>
.....

Завдання 2. Проаналізуйте перелік тем одного з силабусів освітніх компонентів, які ви проходите в цьому семестрі. Наведіть формулювання тем, які, на ваш погляд, можна внести в силабус ОК з урахуванням вимог роботодавців і сучасного ринку праці. Відповідь аргументуйте.

Завдання 3. Проаналізуйте чинники впливу на зміст вищої освіти. Заповніть таблицю.

Чинники впливу на зміст освіти

<i>Чинник впливу</i>	<i>Зміст</i>

Завдання 4. Складіть веббібліографію з 5-6 наукових статей за темою практичного заняття, які б ви хотіли порекомендувати своїм сокурсникам.

Зразок веббібліографії див. У Додатку В.

Практичне заняття 10

ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Мета – охарактеризувати виховний процес у закладах вищої освіти; проаналізувати цілі, завдання, закономірності, принципи, методи й організаційні форми виховання.

Ключові слова: виховання, виховний процес, мета виховання, методи виховання, принципи виховання.

Основні питання

1. Сутність та основні категорії виховання в ЗВО.
2. Закономірності та принципи виховання у вищій школі.
3. Методи та засоби виховання.
4. Форми організації виховної роботи.

Рекомендована література

- **Вітвицька С. С., Андрійчук Н. М.** Основи педагогіки вищої школи / Fundamentals of Higher School Pedagogy: Білінгвальний навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти. 2-ге вид. перероб і доп. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2019. 312 с.
- **Гладуш В. А.** Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. навчальний посібник. Дніпропетровськ : Акцент, 2014. 416 с.
- **Котенєва І. С.** Соціально-гуманітарна робота в закладах вищої освіти : практикум : навчально-методичний посібник для опанування освітнього компонента вільного вибору здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня освітньо-професійної програми «Педагогіка вищої школи» спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки». Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Полтава : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2023. 165 с.
- **Марків В. М.** Організація і управління навчальним процесом у ВНЗ : навчально-методичний посібник. Кривий Ріг: КПІ, 2013. 110 с.

- **Педагогіка вищої школи** : навчальний посібник / О. І. Федоренко, В. О. Тюріна, С. П. Гіренко, С. М. Бойко, М. О. Котелюх, П. Д. Червоний, О. В. Медведєва; за заг. ред. О. І. Федоренко. Харків : ФОП Бровін О. В., 2020. 240 с.

ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Підтвердіть або спростуйте твердження. Обсяг письмової відповіді – до 0,5 сторінки.

Звичка всього міцніше, коли бере початок у юних роках; це називаємо ми вихованням, яке є, по суті, не що інше, як звички, що рано склалися.

Френсіс Бекон

Завдання 2. Складіть блок-схему, що змістовно відбиває цілі й завдання, закономірності й принципи, методи й організаційні форми в системі вищої освіти України.

Вимоги до складання схеми див. у Додатку Г.

Завдання 3. Дайте відповідь на запитання та обґрунтуйте свою точку зору: Чи існує універсальний метод виховання з точки зору його ефективності? Обсяг письмової відповіді – до 0,5 сторінки.

Завдання 4. Проведіть контент-аналіз трактування у різних джерелах таких понять: «виховання», «мета виховання», «вихованість», «критерії вихованості», виділіть їх суттєві ознаки та запишіть у таблицю.

Практичне заняття 11

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРАЦІВНИК ЯК СУБ'ЄКТ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗВО

Мета – охарактеризувати специфіку діяльності науково-педагогічного працівника закладу вищої освіти, проаналізувати основні напрями його діяльності, функції, права та обов'язки.

Ключові слова: науково-педагогічний працівник, викладач, педагогічний професіоналізм, функції викладача, права та обов'язки, імідж педагога.

Основні питання

1. Специфіка діяльності педагога у закладі вищої освіти.
2. Функції, права та обов'язки викладача університету. Основні напрями діяльності викладача ЗВО.
3. Сучасні психолого-педагогічні вимоги до викладача ЗВО.
4. Психологічні особливості професійних деформацій у педагогічній діяльності.

Рекомендована література

- **Вітвицька С. С., Андрійчук Н. М.** Основи педагогіки вищої школи / *Fundamentals of Higher School Pedagogy*: Білінгвальний навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти. 2-ге вид. перероб і доп. Житомир: Вид-во ЖДУ, 2019. 312 с.
- **Гвоздій С., Устянська О.** «Професійні ролі викладача вищої школи у підготовці майбутніх фахівців». *Освітологічний дискурс*. 2019. № 1-2 (24-25). С. 141-146.
- **Гладуш В. А.** Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. навчальний посібник. Дніпропетровськ : Акцент, 2014. 416 с.
- **Зайченко І., Теслюк В., Каленский А.** Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи. Київ : Ліра-К, 2018. 484 с.

- **Законом України** «Про вищу освіту» (2014) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
- **Педагогіка вищої школи** : навчальний посібник / О. І. Федоренко, В. О. Тюріна, С. П. Гіренко, С. М. Бойко, М. О. Котелюх, П. Д. Червоний, О. В. Медведєва; за заг. ред. О. І. Федоренко. Харків : ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с.
- **Професійний стандарт на групу професій «Викладачі** закладів вищої освіти» (затверджено наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України 23.03.2021, № 610). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/standarty/2021/03/25/>
- **Туркот Т. І., Коновал О. А.** Педагогіка та психологія вищої школи: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Херсон : Олді-плюс, 2013. 466 с.

ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Ознайомтесь зі статтею Гвоздій С., Устянської О. «Професійні ролі викладача вищої школи у підготовці майбутніх фахівців» Схарактеризуйте нові професійні ролі сучасного викладача ЗВО (фасилітатор, куратор, тьютор, модератор). Відповідь візуалізуйте у вигляді інтерактивної хмари слів.

Рекомендації щодо створення хмари слів див. у Додатку Д.

Завдання 2. Запропонуйте чат-боту GPT (<https://openai.com/blog/chatgpt>; https://t.me/chatgpt_tgm_bot; https://t.me/gpt4_ru_bot) написати есе на тему: «Мій погляд на сучасного викладача закладу вищої освіти». Проаналізуйте його. Чи згодні ви з позицією чат-боту? Відповідь аргументуйте у вигляді таблиці.

<i>Позиція чат-бота</i>	<i>Моя позиція</i>

Завдання 3. Спираючись на Закон України «Про вищу освіту», охарактеризуйте основні права і обов'язки науково-педагогічних працівників ЗВО. Відповідь надайте у вигляді схеми.

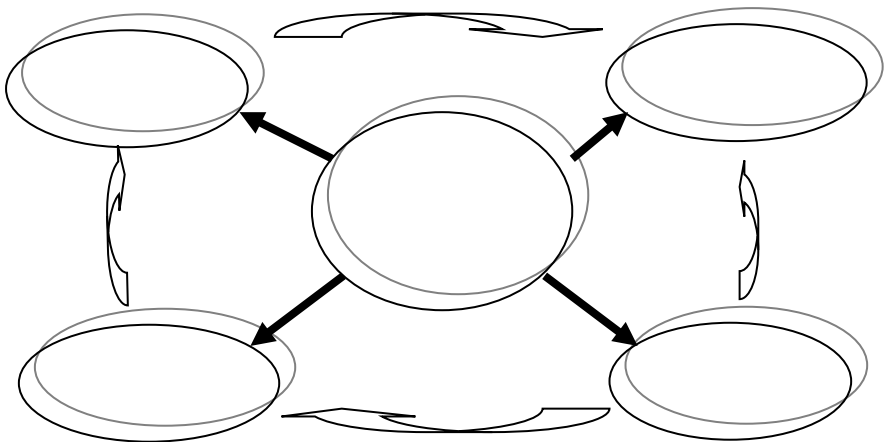
Вимоги до складання схеми див. у Додатку Г.

Завдання 4.

«Загальновідомо, що педагогічна професія вимагає постійного і значного емоційного, інтелектуального і фізичного напруження. Щоб його витримати, слід постійно дбати про стан свого фізичного і психічного здоров'я. Соціально-психологічними та педагогічними дослідженнями виявлено, що через 10-15 років педагогічної діяльності в структурі особистості фахівця виникають зміни, які отримали назву професійних деформацій».

Туркот Т.І., Коновал О.А. Педагогіка та психологія вищої школи: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Херсон: Олді-плюс, 2013. 466 с.

Заповніть схему «Типи професійної деформації особистості викладача».

Практичне заняття 12

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА

Мета – ознайомити здобувачів вищої освіти з психолого-педагогічними особливостями студентства як специфічної соціальної групи, педагогічними можливостями та умовами формування у них професійної мотивації.

Ключові слова: студентство, студентський колектив, типологічні особливості студентів, темперамент, характер.

Основні питання

1. Загальна характеристика сучасного студентства.
2. Студент як головна постать освітнього процесу.
3. Типологічні особливості студентів як учасників освітнього процесу.

Рекомендована література

- **Вітвицька С. С.** Педагогіка вищої школи: практикум. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. 174 с.
- **Вітвицька С. С., Андрійчук Н. М.** Основи педагогіки вищої школи / Fundamentals of Higher School Pedagogy: Білінгвальний навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти. 2-ге вид. перероб і доп. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2019. 312 с.
- **Старовойтенко Н. В.** Психологія і педагогіка вищої школи: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. Черкаси, 2017. 322 с.
- **Туркот Т. І.** Педагогіка вищої школи : навчальний посібник. Київ : Кондор, 2011. 628с.
- **Туркот Т. І., Коновал О. А.** Педагогіка та психологія вищої школи: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Херсон : Олді-плюс, 2013. 466 с.

ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Дайте відповідь. Які психологічні особливості студентів слід урахувати при організації освітнього процесу в закладі вищої освіти? Обсяг письмової відповіді до 1 сторінки.

Завдання 2. Складіть три сінквейна на ключові слова теми практичного заняття: студент, характер, темперамент.

Правила створення сінквейна див. у додатку А.

Завдання 3. Відобразіть типологічні особливості сучасних здобувачів вищої освіти у вигляді інтелект-карти.

Вимоги до складання інтелект-карт див. у Додатку Б.

Завдання 4. Складіть вебліографію з 5-6 наукових статей за темою практичного заняття, які б ви хотіли порекомендувати своїм сокурсникам.

Зразок вебліографії див. у Додатку В.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗА ОК «ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ»

Самостійна робота є обов'язковим компонентом освітнього процесу, оскільки вона забезпечує закріплення отримуваних на лекційних заняттях знань шляхом придбання навичок осмислення і розширення їх змісту, навичок вирішення актуальних проблем формування загальнокультурних і професійних компетенцій, науково-дослідної діяльності.

Основними формами самостійної роботи за ОК «Педагогіка вищої школи» є такі:

СКЛАДАННЯ КОНСПЕКТУ. Мета самостійної роботи: вироблення умінь і навичок грамотного викладу теорії і практичних питань у письмовій формі у вигляді конспекту.

Конспект (від лат. *conspicere* – огляд, виклад) – 1) письмовий текст, що систематично, коротко, логічно і зв'язано передає зміст основного джерела інформації (статті, книги, лекції та ін.); 2) синтезуюча форма запису, який може включати план джерела інформації, виписки з нього та його тези.

Види конспектів:

- *плановий конспект* (план-конспект) – конспект на основі сформованого плану, що складається з певної кількості пунктів (із заголовками) і підпунктів, що відповідають певним частинам джерела інформації;
- *текстуальний конспект* – детальна форма викладу, заснована на виписках з тексту-джерела та його цитуванні (з логічними зв'язками);
- *довільний конспект* – конспект, що включає декілька способів роботи над матеріалом (виписки, цитування, план та ін.);
- *схематичний конспект* (контекст-схема) – конспект на основі плану, складеного з пунктів у вигляді питань, на які треба дати відповідь;
- *тематичний конспект* – розробка і висвітлення в конспективній

формі певного питання, теми;

- *опорний конспект* (введено В. Шаталовим) – конспект, в якому зміст джерела інформації закодовано за допомогою графічних символів, малюнків, цифр, ключових слів та ін.;
- *зведений конспект* – обробка декількох текстів з метою їх зіставлення, порівняння і зведення до єдиної конструкції;
- *вибірковий конспект* – вибір з тексту інформації на певну тему

Виконання завдання :

- визначити мету складання конспекту; записати назву тексту або його частини; записати вихідні дані тексту (автор, місце і рік видання);
- виділити при первинному читанні основні смислові частини тексту; виділити основні положення тексту; виділити поняття, терміни, які вимагають роз'яснень;
- послідовно і коротко викласти основні положення матеріалу, що вивчається;
- сформулювати висновки щодо основних положень, конкретних фактів і прикладів (без детального опису).

При складанні конспектів доцільно використовувати прийоми унаочнення, а також обов'язково дотримуватися правил цитування (цитата має бути поміщена в лапки, дано покликання на її джерело, вказана сторінка).

АНАЛІЗ КЕЙСІВ. Мета самостійної роботи: вироблення умінь і навичок аналізу практико орієнтованих ситуацій.

Кейс – спеціально підготовлений навчальний матеріал, що містить структурований опис ситуацій, запозичених з реальної практики.

Етапи аналізу та рішення кейсів:

- знайомство з ситуацією, її особливостями;
- виокремлення основної проблеми (основних проблем), факторів і персоналій, які можуть реально впливати на перебіг ситуації;
- пропозиція концепцій або тем для «мозкового штурму»;
- аналіз наслідків прийняття того чи іншого рішення;
- рішення кейса – пропозиція одного або декількох варіантів (послідовності дій), вказівка на можливе виникнення проблем, механізми їх запобігання та вирішення.

НАПИСАННЯ ЕСЕ. Мета самостійної роботи: розвиток таких навичок, як самостійне творче мислення та письмовий виклад власних думок, сприяє формуванню критичного мислення.

Есе (навчальне, академічне) (від фр. *essai* – досвід, начерки) – це самостійна письмова робота, розгорнутий і аргументований текст, присвячений якій-небудь проблемі.

Цей жанр відрізняє вільна форма: тут важливі індивідуальні враження й суб'єктивні міркування на певну тему, можливі яскраві приклади (зокрема з особистого досвіду), публіцистичні елементи й художні метафори. Есе свідомо не претендує на вичерпне трактування предмета й припускає форму „Я-висловлююся”. При цьому, як і будь-який науковий текст, есе має бути логічним і доказовим.

Основні вимоги до навчального, академічного есе

Достатній теоретичний рівень. Тему есе необхідно розкрити на сучасному рівні розвитку науки. Необхідно достатньо повно розкрити основні поняття й терміни з обраної теми, наводити тільки об'єктивні факти й реальні практичні приклади

Змістовність, логічна послідовність викладення матеріалу, органічний взаємозв'язок розкриття окремих питань: повне розкриття всієї теми загалом.

Дослідницький характер. Есе має містити елементи дослідження: вивчення достатньої кількості опублікованих джерел (монографій, наукових статей тощо) вітчизняних та зарубіжних авторів; систематизація та аналіз різних думок і підходів, викладення власного погляду щодо розглядуваної проблеми; порівняння теоретичних поглядів учених і практичного вітчизняного та зарубіжного досвіду; формулювання висновків і рекомендацій.

Самостійний характер. Есе повинно бути не компіляцією, скомпонованою з кількох джерел, а оригінальним дослідженням, у якому автор обґрунтовано висловлює свою

думку чи концепцію. Власне, цим і відрізняється есе від традиційних рефератів.

Стиль викладу – з урахуванням загальних позицій есеїстики, а саме емоційність, експресивність, використання метафор, аналогій і т.п. Такий ефект можливий завдяки простим реченням, доцільному застосуванню «найсучаснішого» розділового знака – тире. Слід ураховувати, що стиль викладу матеріалу в письмовій роботі відображає особливості особистості.

Грамотність оформлення. Есе має бути написано грамотно, відповідно до норм літературної та професійної мови. При викладі матеріалу необхідно слідкувати за точністю формулювань та коректністю термінів і понять, що використовуються. При оформленні есе слід обов'язково посилатися на інформацію з інших джерел, а також на цитати, що наводяться в тексті. Покликання роблять одразу після закінчення цитати у квадратних дужках, де вказується порядковий номер джерела в списку використаної літератури та відповідні сторінки джерела (наприклад: [9, с. 15 – 16] або наприкінці абзацу).

Обсяг есе – 3 – 6 сторінки. Титульна сторінка не враховується. Розмір шрифту – 14, абзац – 1,25, міжрядковий інтервал – 1,5; поля верхнє – 2, нижнє – 2, лівє – 3,0, правє – 1,5; нумерація сторінок – зверху справа. Чому такий малий обсяг? Обсяг академічного есе зумовлений спрямованістю цього типу письмових робіт у ЗВО на формування в майбутніх фахівців умінь та навичок лаконічно, точно та красиво викладати свої думки, що є свідченням глибокого розуміння проблеми, наприклад, у Гарвардській школі бізнесу есе пишуть обсягом у 2 сторінки. Коли «менше слів, а більше діла», виявляється рівень підготовки студента, бо вміння сказати точно, стисло і красиво – результат глибокого розуміння проблеми.

Слід чітко усвідомити, що есе – це не реферат, а суб'єктивне бачення того предмета, який ви дослідили, його творчий розвиток.

Алгоритм роботи над академічним, навчальним есе

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПОШУК. Мета самостійної роботи: розвиток здатності до проектування і перетворення навчальних дій на основі різних видів інформаційного пошуку.

Інформаційний пошук – пошук неструктурованої документальної інформації.

Список сучасних завдань інформаційного пошуку: вирішення питань моделювання; класифікація документів; фільтрація; проектування архітектури пошукових систем і призначених для користувача інтерфейсів; витягання інформації (анотування і реферування документів); вибір інформаційно-пошукової мови запиту в пошукових системах.

Зміст завдання за видами пошуку:

- *пошук бібліографічний* – пошук необхідних відомостей про джерело і встановлення його наявності в системі інших джерел. Ведеться шляхом розшуку бібліографічної інформації і бібліографічних посібників (інформаційних видань);
- *пошук самих інформаційних джерел* (документів та видань), в яких є або може міститися потрібна інформація;
- *пошук фактичних відомостей*, що містяться в літературі, книзі.

Виконання завдання:

- визначення галузі знань;
- вибір типу і джерел даних;
- збір матеріалів, необхідних для наповнення інформаційної моделі; відбір найбільш корисної інформації;
- вибір методу обробки інформації (класифікація, кластеризація, регресійний аналіз і т.п.);
- вибір алгоритму пошуку закономірностей; пошук закономірностей, структурних зав'язків у зібраній інформації;
- творча інтерпретація отриманих результатів

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання 1. Підготувати опорний конспект «Університетська освіта як складова системи «університет»».

Завдання 2. Вирішіть міні-кейси.

Особливості кейс-методу, етапи вирішення кейсів див. у розділі «Методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи за ОК«Педагогіка вищої школи»

2.1. Студент скаржить на відсутність мотивації до навчання в університеті, до здобуття вищої освіти, говорить про те, що на заняттях йому не цікаво та нудно. При вступі до вишу вибір за студента зробили батьки. Головним чинником, що зумовив вибір даного вишу та факультету, були обмеженість у фінансах та погане матеріальне становище сім'ї. Оскільки власних уподобань у студента не було, то він повністю довірився вибору батьків. Які можливі психолого-педагогічні рекомендації студенту та його батькам щодо розвитку мотивації у студента та можливості продовження освіти в університеті?

2.2. Два викладачі задіяні у педагогічному процесі з однієї дисципліни у студентів першого курсу. Перший викладач одразу дала зрозуміти, що вона не буде суворо ставитися до запізнь і пропуску занять. На практичних заняттях студенти готувалися до складання іспиту. Інший викладач, навпаки, негативно ставилася до запізнь, змушувала за найменші промахи студентів приходити на відпрацювання, проводила кожному занятті поточний контроль.

1. Як ви вважаєте, яка група здасть краще іспит?
2. Які основні закономірності лежать в основі організації освітнього процесу?

2.3. Отримавши підсумковий тест від групи, викладач зауважив, що відповіді студентів практично ідентичні. Висновок є очевидним: підсумковий тест – це результат колективної роботи всієї групи. Викладач розуміє, що поставити «незадовільно» всім студентам

неможливо. Однак високо оцінити таку роботу також не може. Як вчинити викладачеві в даній ситуації?

Завдання 3. Оберіть одну із запропонованих тем. Напишіть есе.

- Університет: теорія чи практика?
- «Освіта робить гарну людину кращою, а погану – гіршою» (Томас Фуллер).
- «Нічого того, що важливо знати, навчити не можна, – усе, що може зробити вчитель, це вказати шляхи» (Ричард Олдінгтон).
- Нині багато молодих людей обирають навчання за кордоном. Поряд із незаперечними перевагами студента спіткають і значні труднощі, пов'язані з адаптацією в суспільстві з іншою культурою. Так їхати чи ні?
- Педагог: особистість чи професія?
- Професія викладача у XXI столітті
- Навіщо я викладаю саме цей предмет?
- Чи може стати педагогом будь-яка людина?
- Чи можливо бути педагогом, не будучи оптимістом?
- Як поєднати з вимогами стандарту професійну творчість викладача?
- Що важче: добре вчити або добре вчитися?
- Вихованість – засіб чи результат формування людини?
- Яким стане університет 20 – 30-х рр. XXI століття?
- Ви вчилися «за відмітку» або за знання?
- Університет майбутнього.

Завдання 4. За допомогою інформаційного пошуку наповніть «Скриньку освітніх донатів» на сторінці освітнього компонента посиланнями (8-10 посилань) на наукові статті, монографії, дисертації, презентації, аудіо- та відео- матеріали тощо з проблем освітнього компонента «Педагогіка вищої школи».

ВЕБЛІОГРАФІЯ

<p>Академічна мобільність викладача закладу вищої освіти: методичні рекомендації для студентів спеціальності «Дошкільна освіта» / М. І. Олійник, К. С. Кузнєцова, Т. А. Колтунович, І. Р. Перепелюк. Чернівці : Видавничий дім «РОДОВІД», 2019. 140 с.</p>	<p>https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3681?show=full</p>
<p>У посібнику представлено тематику лекційних, семінарських та індивідуальних занять з навчальної дисципліни «Основи академічної мобільності викладача вищої школи» та методичні вказівки до них. Зміст видання добирався з урахуванням найбільш актуальних питань академічної мобільності. Навчальний посібник адресовано студентам закладів вищої освіти різних рівнів акредитації спеціальності «Дошкільна освіта»; викладачам, педагогам-практикам і всім, хто цікавиться проблемами академічної мобільності.</p>	
<p>Вдосконалення викладання у вищій освіті: теорія та практика : монографія / за наук. ред. С. Калашнікової. Київ : Інститут вищої освіти НАПН України. 255 с.</p>	<p>https://ihed.org.ua/publications/</p>
<p>Монографія присвячена питанням впровадження парадигми вдосконалення викладання у вищій освіті. Цей напрям є одним із пріоритетів розвитку Європейського простору вищої освіти, до якого належить і вища освіта України. Монографія містить три частини: у першій частині – узагальнено теоретичні основи та політичні передумови реалізації завдання вдосконалення викладання і навчання в університетах; у другій – представлені практики вітчизняних закладів вищої освіти і наукових установ, а також міжнародні проекти, що реалізуються в Україні та опікуються цією проблематикою; у третій частині – подано практичні рекомендації для університетів і наукових установ щодо створення інституційних моделей, стратегій, підходів, рішень задля підвищення якості викладання і навчання. Монографія стане у нагоді науково-педагогічним працівникам університетів, дослідникам та експертам, які цікавляться проблемою вдосконалення викладання у вищій освіті</p>	

<p>Вітвицька С. С., Андрійчук Н. М. Основи педагогіки вищої школи / Fundamentals of Higher School Pedagogy: Білінгвальний навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти. 2-ге вид. перероб і доп. Житомир: Вид-во ЖДУ, 2019. 312 с.</p>	<p>http://eprints.zu.edu.ua/30018/</p>
<p>Навчально-методичний посібник призначений для студентів магістратури, які вивчають фахові дисципліни англійською мовою. Посібник побудований за принципом білінгвізму. У посібнику подано лекційний матеріал до курсу «Основи педагогіки вищої школи» українською та англійською мовами, тестові завдання для контролю знань українською мовою та питання для самоконтролю англійською мовою. У посібнику вміщено англо-український словник педагогічної термінології та англійський глосарій. Посібник адресований студентам магістратури, викладачам закладів вищої освіти, науковцям. Його доцільно використовувати у процесі вивчення нормативних педагогічних курсів, на практичних заняттях спецсеминарів та спецкурсів, при написанні курсових і дипломних робіт.</p>	
<p>Вітвицька С. С. Педагогіка вищої школи: практикум. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. 174 с.</p>	<p>http://eprints.zu.edu.ua/36984/</p>
<p>У навчальному посібнику «Педагогіка вищої школи: практикум» подано різні види завдань до семінарських занять обов'язкової освітньої компоненти «Педагогіка вищої школи», що відповідають навчальній програмі дисципліни «Педагогіка вищої школи» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, вивчення якої передбачено освітньо-професійною програмою магістра зі спеціальності 102 Хімія. Практикум, розроблений для викладачів та здобувачів вищої освіти, відображає зміст практичної складової семінарських занять, включає мету, завдання, плани, алгоритми проведення семінарських занять, рекомендовану основну і додаткову літературу, різні види діяльності здобувачів, тематику рефератів та проектів, термінологічний словник.</p>	

<p>Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія : навчальний посібник. Дніпропетровськ : Акцент, 2014. 416 с.</p>	<p>http://distance.dnu.dp.ua/ukr/nmmateriali/documents/pedagogikavsh.pdf</p>
<p>У навчальному посібнику розкрито загальні основи педагогіки вищої школи, питання дидактики та теорії виховання студентів вищих навчальних закладів. Значну увагу приділено проблемам формування педагогічної культури викладача та аспектам його наукової організації праці. Висвітлено послідовність та особливості формування й розвитку вищої освіти в Україні та вплив на неї передової педагогічної думки. Адресований студентам магістратури, аспірантам, науково-педагогічним працівникам ВНЗ.</p>	
<p>Культурно-гуманітарні стратегії розвитку університетської освіти в умовах динамічних суспільних трансформацій : монографія / Л. С. Горбунова, М. А. Дебич, В. В. Зінченко, І. М. Сікорська, І. В. Степаненко, О. М. Шипко / За ред. І. В. Степаненко. Київ : ІВО НАПН України, 2018. 226 с.</p>	<p>https://ihed.org.ua/publications/</p>
<p>У монографії досліджено інтернаціоналізацію вищої освіти як головний напрям її розвитку в умовах динамічних суспільних трансформацій, спричинених глобалізацією і стрімким розвитком новітніх інформацій-но-комп'ютерних технологій. Проаналізовано особистісний та інституційний виміри інтернаціоналізації вищої освіти, її мультикультурний і трансформативний потенціал, зокрема у космополітичній перспективі, висвітлено механізми інтернаціоналізації університетів Європейського Союзу та комунікаційні процеси в інтернаціоналізації вищої освіти. Обґрунтовано, що інтернаціоналізація вищої освіти має розглядатися не як самодостатня мета, а як засіб підвищення якості освіти і засіб підготовки молодої людини до життя у глобалізованому світі в умовах динамічних цивілізаційних трансформацій. Для цього інтернаціоналізація вищої освіти повинна мати культурно-гуманітарне наповнення і здійснюватись із застосуванням особистісного підходу.</p>	

<p>Кулішов В. С. Дидактика вищої школи : навчально-методичний посібник. Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 142 с.</p>	<p>https://lib.iitta.gov.ua/731992/1/Дидактика%20ВШ_посібник.pdf</p>
<p>Навчально-методичний посібник розроблено на допомогу здобувачам другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки у контексті оволодіння майбутніми викладачами вищої школи знаннями з питань проектування освітнього процесу у ЗВО, ознайомлення з новітніми методами, формами та технологіями навчання, формування умінь щодо розроблення сучасного науково-методичного супроводу освітнього процесу у вищій школі, формування основних компетентностей, необхідних для викладацької діяльності та становлення здобувача вищої освіти як викладача. У посібнику висвітлено стан, тенденції та перспективи розвитку вітчизняної вищої освіти, особливості планування та організації освітнього процесу у закладах вищої освіти, основні форми, методи та технології навчання у вищій школі, методичні аспекти організації науково-дослідної та практичної підготовки здобувачів вищої освіти, систему діагностики навчальних досягнень студентів.</p>	
<p>Курбатов С. В. Феномен університету в контексті часових та просторових викликів : монографія. Суми : Університетська книга, 2014. 262.</p>	<p>https://lib.iitta.gov.ua/10226/1/mon_kurbatov.pdf</p>
<p>У монографії зроблено спробу проаналізувати та осмислити інституційну трансформацію університету в контексті темпоральних та просторових викликів сьогодення, ураховуючи, зокрема, проблему співвідношення таких фундаментальних складових місії сучасного університету, як навчання та дослідження, націоналізація та інтернаціоналізація. Каталізатором змін університетського середовища впродовж останніх років вважаються міжнародні та національні університетські рейтинги. Для науковців, управлінців університетської освіти, викладачів соціальних дисциплін, аспірантів, студентів, а також всіх, кого цікавить філософська інтерпретація проблем сучасної вищої освіти.</p>	

<p>Марків В. М. Організація і управління навчальним процесом у ВНЗ: навчально-методичний посібник. Кривий Ріг: КПІ, 2013. 110 с.</p>	<p>https://elibrary.kdpu.edu.ua/jspui/handle/0564/386</p>
<p>Навчально-методичний посібник підготовлений відповідно до програми курсу «Організація і управління навчальним процесом у ВНЗ» (для студентів спеціальності 8.01010201 «Початкова освіта»). У теоретичному курсі посібника висвітлюються основні аспекти організації і управління навчальним процесом у ВНЗ, розкривається зміст, планування та організація навчального процесу у вищій школі, розглядається система організації науково-дослідної роботи, описуються особливості організації виховної роботи зі студентами у вищій школі.</p> <p>У практичному курсі посібника подаються матеріали для підготовки до практичних занять, теми для самостійного опрацювання, питання до заліку з дисципліни. Посібник розрахований на студентів, магістрантів, аспірантів, викладачів ВНЗ.</p>	
<p>Планування і організація навчально-виховного процесу у вищій школі: навч.-метод. посіб. для магістрантів спец. 8.18010021 «Педагогіка вищої школи» / Л. Г. Кайдалова, Н. Б. Щокіна. Харків: НФаУ, 2014. 108 с.</p>	<p>https://dspace.nuph.edu.ua/handle/123456789/16785</p>
<p>Навчально-методичний посібник містить зміст навчальної дисципліни «Планування і організація навчально-виховного процесу у вищій школі», теоретичний матеріал, методичні рекомендації до практичних занять, завдання для самостійної роботи, глосарій, завдання для тестового самоконтролю, список рекомендованих джерел.</p> <p>У додатках наведені зразки навчального плану, робочої програми, алгоритм проведення різних видів занять. Посібник призначено для магістрантів спеціальності «Педагогіка вищої школи», аспірантів та викладачів.</p>	

<p>Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КПШ ім. Ігоря Сікорського. 2-ге вид., переробл. і доповн. Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). Київ : КПШ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.</p>	<p>https://ela.kpi.ua/handle/123456789/29032</p>
<p>Нову редакцію підручника підготовлено на основі підручника Головенкіна В. П. «Педагогіка вищої школи (Андрагогіка)» (2009р.) з урахуванням положень нового Закону України «Про вищу освіту» та інших нових матеріалів. Розглянуто основні проблеми сучасної педагогіки вищої школи України, що пов'язані з етапом її реформування та впровадження ідей Болонського процесу. Основну увагу приділено психологічним аспектам процесу пізнавальності діяльності студентів, практичним рекомендаціям щодо реалізації у навчальному процесі теоретичних положень дидактики, прикладним аспектам педагогічної кваліметрії. Для студентів ЗВО, які навчаються за програмами магістерської підготовки, та аспірантів. Може бути корисним для підвищення кваліфікації викладачів ЗВО.</p>	
<p>Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / О. І. Федоренко, В. О. Тюріна, С. П. Гіренко, С. М. Бойко, М. О. Котелюх, П. Д. Червоний, О. В. Медведєва; за заг. ред. О. І. Федоренко. Харків : ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с</p>	<p>https://dspace.univd.edu.ua/items/43974a8b-0d34-40a5-bcab-469081d03ac3</p>
<p>У навчальному посібнику розглянуто теоретичні засади педагогіки вищої школи; особливості її становлення та розвитку в історичному аспекті; розкрито сучасний стан вищої освіти України; загальнодидактичні положення організації освітнього процесу у вищій школі: подано принципи, методи, форми організації освітнього процесу; особливості виховного процесу у закладі вищої освіти. Розкрито сучасні вимоги до особистості викладача, його педагогічну майстерність та професійну культуру. Підручник призначено для студентів, магістрів, аспірантів та науково-педагогічних працівників.</p>	

<p>Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку : монографія / Авт. кол. О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова, С.С. Вітвицька, Н. Г. Сидорчук, О. М. Спірін, Н. В. Якса та ін. / За заг. ред. проф. О.А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. 316 с.</p>	<p>https://core.ac.uk/download/pdf/12086434.pdf</p>
<p>У монографії представлено сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку педагогічної освіти. На основі системного, діяльнісного, особистісно-орієнтованого, культурологічного, компетентнісного підходів, полікультурної парадигми розкриваються особливості педагогічної діяльності; педагогічна освіта розглядається як процес професійного та соціального становлення особистості майбутнього педагога в умовах прискореної глобальної інтеграції у світове співтовариство. Монографія адресована науковцям, студентам, магістрантам аспірантам, докторантам, викладачам вищих навчальних педагогічних закладів.</p>	
<p>Сбруєва А. А. Порівняльна педагогіка вищої школи: національний, європейський та глобальний контексти : навчальний посібник. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. 319 с.</p>	<p>https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/10917?locale=uk</p>
<p>Навчальний посібник опубліковано в рамках реалізації проекту програми Еразмус+ Жан Моне Модуль «Європеїзація докторських програм у галузі освіти на засадах інтердисциплінарного та інклюзивного підходів» у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка (https://jmm.sspu.edu.ua/). У посібнику викладено науковий апарат та історичні етапи розвитку порівняльної педагогіки як галузі наукових знань; схарактеризовано основоположні чинники розвитку вищої освіти в суспільстві знань; узагальнено тенденції модернізації освітньої, наукової та інноваційної діяльності вищої школи в ЄС та в Україні; з'ясовано особливості забезпечення якості вищої освіти у європейському, національному та інституційному вимірах розгляду; розкрито</p>	

інноваційні підходи до менеджменту вищої освіти в сучасному світі; виокремлено цілі, етапи розвитку, виміри змін, що відбулися в рамках Болонського процесу у контексті формування Європейського простору вищої освіти. Для студентів, аспірантів та викладачів закладів вищої освіти, широкої наукової громади.

Сисоєва С. О., Соколова І. В.
Теорія і практика вищої освіти :
навч. посібник. Київ-Маріуполь,
2016. 338 с.

https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/15440/1/Sysoieva_Socolova_2016_pos..pdf

У навчальному посібнику відбиті найбільш ключові, на думку авторів, проблеми сфери освіти, аналіз яких дозволить майбутнім викладачам поглибити знання з проблем вищої освіти як соціокультурного феномену і предмету міждисциплінарного дослідження. Проаналізовано тенденції розвитку вищої освіти у глобалізованому, інформатизованому суспільстві знань. Розглянуто напрями державної освітньої політики і модернізації вищої школи України у Європейському освітньому і науковому просторі. Охарактеризовано компоненти, види професійної діяльності викладача вищої школи, його професійні функції, успішність реалізації яких зумовлена сформованими компетентностями. Подано методичні вказівки щодо організації самостійної роботи з інформаційним і довідковим матеріалом посібника, виконання індивідуальних навчально-дослідницьких завдань.

Стражнікова І. Педагогіка вищої школи: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ : НАІР, 2018. 120 с.

<https://kpibs.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/126/2018/10/ПВШ-навчально-методичний-посібник.pdf>

У посібнику подано відомості про сучасні технології навчально-виховного процесу вищого навчального закладу, тести, рекомендації щодо самостійної роботи студентів. Дане видання адресовано студентам другого освітнього рівня «Магістр» різних спеціальностей, викладачам вищих навчальних закладів. Рекомендовано при вивченні нормативних педагогічних курсів, для використання на практичних/семінарських заняттях та при виконанні студентами самостійної роботи.

<p>Стратегії вищої освіти в умовах інтернаціоналізації для стійкого розвитку суспільства : монографія / В. Зінченко, Н. Базелюк, М. Бойченко, Л. Горбунова, С. Курбатов, Ю. Мелков, О. Шипко ; за ред. В. Зінченка. Київ : Інститут вищої освіти НАПН України, 2020. 199 с.</p>	<p>https://ihed.org.ua/publications/</p>
<p>У монографії узагальнено результати наукового дослідження «Стратегії вищої освіти в умовах інтернаціоналізації для стійкого розвитку суспільства». Основну увагу приділено глобальним інституційним трансформаціям, міжнародній публікаційній активності, розвитку системи освіти України у світлі зміни поколінь, трансформативним стратегіям вищої освіти, проблемі якості, гуманістичним та особистісним інтенціям вищої освіти, комунікаційній складовій вищої освіти. Упровадження монографії сприятиме підвищенню рівня і якості інтернаціоналізації вищої освіти України, формуванню світоглядного підґрунтя для стимулювання і забезпечення стійкого розвитку суспільства, підвищенню соціальної відповідальності вищої освіти і зміцненню її функції служіння суспільству. Для науковців у галузі вищої освіти, філософії освіти і педагогіки, викладачів, докторантів, аспірантів і студентів закладів вищої освіти.</p>	
<p>Теоретичні основи і технологія професійного розвитку науково-педагогічних працівників університетів в умовах інтеграції вищої освіти і науки : монографія / О. Г. Ярошенко, О. В. Жабенко, Ю. А. Скиба, Н. О. Дівінська, І. Ю. Регейло, Г. П. Чорнойван; за ред. О. Г. Ярошенко. Київ : Принтеко, 2020. 439 с.</p>	<p>https://ihed.org.ua/publications/</p>
<p>Монографія присвячена проблемі професійного розвитку науково-педагогічних працівників університетів в умовах інтеграції вищої освіти і науки. Авторами обґрунтовано теоретичні основи професійного розвитку науково-педагогічних працівників університетів в умовах інтеграції вищої освіти і науки; розкрито результати вивчення кращих</p>	

<p>вітчизняних і зарубіжних практик професійного розвитку науково-педагогічних працівників університетів; окреслено структуру технології професійного розвитку науково-педагогічних працівників університетів; наведено моделі професійного розвитку професійного розвитку науково-педагогічних працівників університетів в умовах інтеграції вищої освіти і науки; спроектовано професійні профілі науково-педагогічних працівників відповідно до кваліфікаційних рівнів. Упровадження результатів досліджень, наведених у монографії, сприятиме професійному розвитку науково-педагогічних працівників університетів; залученню управлінців різного рівня до удосконалення процесу організації кар'єрного зростання науково-педагогічних працівників. Матеріали монографії можуть бути використані науково-педагогічними працівниками для формування індивідуальних освітньо-професійних траєкторій.</p>	
<p>Теорія і практика професійної майстерності в умовах цілежиттєвого навчання: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во Рута, 2016. 400 с.</p>	<p>https://core.ac.uk/download/pdf/83534966.pdf</p>
<p>У монографії, представлено теоретичні і практичні здобутки провідних науковців України: теоретико-методологічні засади педагогічної майстерності на основі концептуальних ідей академіка І. А. Зязюна, проблеми освіти дорослих в умовах цілежиттєвого навчання, практико-орієнтовані підходи до професійної майстерності фахівців. Окреслено перспективи розвитку концепції неперервної освіти дорослих. Монографію адресовано широкому загалу освітян, науковцям, викладачам, аспірантам, студентам вищих навчальних закладів, різним категоріям педагогічних працівників.</p>	
<p>Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2011. 628с.</p>	<p>https://studfile.net/preview/5198982/</p>
<p>У курсі висвітлені загальні засади педагогіки вищої школи: витоки, етапи становлення і перспективи розвитку вищої школи України; закономірності, принципи, форми, методи, традиційні та інноваційні технології навчання в сучасному ВНЗ; соціально-психологічні особливості сучасного студентства та можливості їх урахування в навчально-виховному процесі. Із сучасних позицій розкриваються вимоги до</p>	

педагогічної і комунікативної культури викладача, його педагогічної культури та іміджу. Посібник адресований студентам магістратури вищих навчальних закладів непедагогічного профілю, аспірантам, викладачам. Його доцільно використовувати в процесі самоосвіти всім, кого цікавлять проблеми навчання і виховання студентської молоді.

Туркот Т. І., Коновал О. А.
Педагогіка та психологія вищої школи : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Херсон : Олді-плюс, 2013. 466 с.

<http://surl.li/kjhen>

У посібнику висвітлені загальні засади педагогіки та психології вищої школи: закономірності, принципи, форми, методи, зміст вищої екологічної освіти, традиційні та інноваційні технології навчання в сучасному ВНЗ, соціально-психологічні особливості сучасного студентства та можливості їх урахування в навчально-виховному процесі. Із сучасних позицій розкриваються вимоги до педагогічної культури викладача, його лекторської майстерності та деякі аспекти екології людини. Посібник адресований студентам-екологам вищих навчальних закладів, магістрантам, аспірантам, викладачам, слухачам курсів підвищення кваліфікації. Його доцільно використовувати в процесі самоосвіти всім, кого цікавлять проблеми навчання і виховання студентської молоді.

Якість вищої освіти: теорія і практика : навчально-методичний посібник / за наук. ред. А. Василюк, М. Дей; НАПН України, Університет менеджменту освіти. Київ; Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2019. 176 с.

<http://surl.li/bipyx>

У навчально-методичному посібнику розкрито сутність поняття, чинники, критерії, показники, індикатори та складові якості вищої освіти. Висвітлено питання якості вищої освіти у міжнародному контексті та її нормативно-правового регулювання в Україні. Особливу увагу сконцентровано на аналізі механізмів забезпечення, моніторингу та оцінювання якості вищої освіти. Посібник адресовано керівникам, педагогічним та науково-педагогічним працівникам ЗВО, а також аспірантам і студентам-магістрантам.

<p>Problems and prospects of higher education system development in modern society : monograph / H. Lebedynets, V. Levkulych, V. Muro-mets, O. Orzhel, O. Palamarchuk, V. Riabchenko, N. Salnikova, Yu. Skyba, K. Tryma, N. Fialko, L. Chervona. Sofia : VUZF Publishing House «St. Grigorii Bogo-slov», 2020. pp. 188.</p>	<p>https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/31543</p>
<p>Монографія «Проблеми та перспективи розвитку системи вищої освіти в сучасному суспільстві» присвячена висвітленню особливостей функціонування сучасної вищої освіти, що виникають під впливом сучасних викликів у VUCA-світі. У першому розділі монографії «Врядкування у системі вищої освіти України» висвітлено проблеми ефективного управління в сучасних університетах, а також перехід від управління до врядування у ЗВО та чинники, що сприяють цьому процесу. У другому розділі «Розвиток потенціалу університетів: від теорії до практики» автори вивчають фактори, які впливають на розвиток ЗВО, впровадження інноваційних технологій у розвиток працівників ЗВО. У третьому розділі «Забезпечення якості вищої освіти: європейський та український досвід» увагу авторів монографії зосереджено на вивченні сучасних підходів до оцінювання студентів та аналізі стейкхолдерів забезпечення якості системі вищої освіти в Україні та в ЄС.</p>	
<p>Barnett R. The Philosophy of Higher Education: A Critical Introduction. Routledge, 2022. 276 p.</p>	<p>https://uk.zlibrary-nl.se/book/18194852/385b48</p>
<p>Посібник представляє вступ до філософії вищої освіти крізь призму екологічного реалізму. Кожен розділ має форму короткого есе, що стосується певної теми, як-от цінності, знання, навчання, критичне мислення та соціальна справедливість. З опорою на класичні та сучасні тексти у цій галузі розглядаються такі ключові питання, як академічна свобода, цифровий університет, антропоцен. Частина перша визначає основи галузі, розрізняючи ідеї університетської та вищої освіти. У другій частині розглядаються ключові поняття, зокрема дослідження, культурна академічна свобода та розум. Частина третя присвячена вищій освіті як сукупності освітніх практик і студентству. Частина четверта стосується університету як інституції та включає в себе</p>	

питання лідерства та духу університету. Частина п'ята звертається до університетів у світі та обстоює екологічну перспективу. Написана жвавим і доступним стилем, ця книга ідеально підходить для тих, хто вперше залучається до практики викладання в університеті, але також представляє інтерес для досвідчених науковців, пропонує побачити нові можливості для вищої освіти та університету.

Brooks R., O'Shea S. (Eds.). Reimagining the Higher Education Student: Constructing and Contesting Identities (1st ed.). Routledge, 2021. 281 p.

<https://doi.org/10.4324/9780367854171>

Спіраючись на точки зору вчених і дослідників з усього світу, ця книга кидає виклик домінуючим поглядам на студентів закладів вищої освіти, пропонує обговорення неявних, а іноді й непомітних способів їхньої характеристики або визначення. Теми різноманітні: від того, як розробники навчальних програм «уявляють» студентів, складний і розвивальний характер роботи з ідентифікації студентів та ін. Пропонуючи оригінальні уявлення про природу студентського досвіду та надаючи розуміння того, чого студенти можуть бажати від участі у вищій освіті, ця книга охоплює низку питань, зокрема: Враження проти реальності студента вищої освіти. Зображення студентів у різних засобах масової інформації. Погляд поколінь на студентів і студентів як членів родини.

Hoidn S., Klemenčič M. The Routledge International Handbook of Student-Centered Learning and Teaching in Higher Education. Routledge, 2020. 695 p.

<https://uk.zlibrary-nl.se/book/16981240/77f4ad>

У вищій школі останнього часу посилився рух від орієнтованого на вчителя організації освітнього процесу до навчання та викладання, орієнтованого на студента (SCLT). Феномен SCLT залишається недостатньо дослідженим і часто неправильно інтерпретованим. Міжнародний довідник Routledge пропонує оригінальний огляд основ SCLT, його обговорення та застосування в політиці та практиці. У довіднику представлено позиції 71 ученого з усього світу з проблем студентоцентрованого навчання, надано приклади передової практики, критичний аналіз нових напрямків та розробок в педагогіці, дизайні навчальних програм, аудиторній практиці, оцінюванні та інституційній політиці.

<p>King H. (Ed.). Developing Expertise for Teaching in Higher Education: Practical Ideas for Professional Learning and Development. Routledge, 2023. 273 p.</p>	<p>https://uk.zlibrary-nl.se/book/19308199/87bcb3</p>
<p>Представлено сучасний погляд на характеристики експертного досвіду викладачів у вищій освіті. Експертні знання зумовлюють розгляд досконалості викладання з точки зору досвіду. Запропоновано погляд на професійне навчання та розвиток досвіду на основі вбудови в культуру, середовище. Книга сповнена практичних прикладів, заснованих на наукових знаннях і досвіді, призначена для викладачів, політиків у сфері вищої освіти. Цю книгу необхідно прочитати тим, хто тільки починає викладати у вищій освіті, і тим, хто хоче вдосконалити свою практику.</p>	
<p>Moreno A. Purpose-Driven Learning: Unlocking and Empowering Our Students' Innate Passion for Learning (1st ed.). Routledge, 2022. 236 p.</p>	<p>https://uk.zlibrary-nl.se/book/23354652/5e24f6</p>
<p>У книзі репрезентовано теоретичні та практичні засади навчання, орієнтованого на цілеспрямованість. Стверджується, що основною метою освіти є розвиток в студентів уродженого прагнення до навчання, яке можна розкрити шляхом відкриття та розвитку ключових соціально-емоційних навичок навчання. Книга містить щирі історії, інтригуючі дослідження та ефективні кроки, щоб надихнути та розширити можливості викладачів та студентів писати справжні історії про соціально-емоційне благополуччя та пристрасне навчання протягом усього життя.</p>	
<p>Morris G. Handbook of Research on Developments and Future Trends in Transnational Higher Education. IGI Global, 2023. 539 p.</p>	<p>https://uk.zlibrary-nl.se/book/23829892/80021b</p>
<p>Посібник з досліджень розвитку та майбутніх тенденцій у транснаціональній вищій освіті пропонує наукові позиції про те, як може виглядати майбутнє транснаціональної вищої освіти (TNE), які існують моделі TNE. У довіднику репрезентовано переваги, які TNE може запропонувати університетам, співробітникам і студентам у контексті розширення глобального світогляду та можливостей організації навчання. Найважливіші теми: навички працевлаштування, формувальне оцінювання та вища освіта в Інтернеті.</p>	

ГЛОСАРІЙ

Автономія закладу вищої освіти – самостійність, незалежність і відповідальність ЗВО у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах, встановлених Законом «Про вищу освіту».

Академічна мобільність – можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому ЗВО (науковій установі) на території України чи поза її межами.

Академічна свобода – самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова і творчості, поширення знань та інформації, проведення наукових досліджень і використання їх результатів та реалізується з урахуванням обмежень, встановлених законом.

База знань – сукупність правил і фактів, що описують наочну область і разом з механізмом виводу, що дозволяє відповідати на запитання про цю наочну область, відповідь на які в явному вигляді відсутня в базі.

Бакалавр – назва академічного ступеню (кваліфікації), що присуджується після завершення першого етапу (підрівня) 5-го рівня за Міжнародною стандартною класифікацією освіти, першого циклу вищої освіти в Болонській класифікації та відповідає 6-му рівню Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя. Здобуття кваліфікації (академічного ступеня) бакалавра зазвичай потребує 180–240 кредитів.

Болонська декларація – декларація про міжнародне співробітництво у сфері вищої освіти, що підписана у 1999 р. у м. Болонья (Італія) на рівні відповідальних за вищу освіту міністрів 29 європейських країн та започаткувала Болонський процес із створення привабливого і конкурентоздатного Європейського

простору вищої освіти. Декларацією проголошено основні цілі: запровадження зрозумілих і порівнюваних академічних ступенів та їх двоциклової організації; прийняття системи кредитів, аналогічної Європейській кредитній трансферно-накопичувальній системі; сприяння мобільності студентів, викладачів, дослідників, адміністраторів; розвиток європейського співробітництва із забезпечення якості та європейського виміру вищої освіти.

Болонський процес – структурна й парадигмальна реформа вищої освіти в Європі, початок якій покладено підписанням Болонської декларації в 1999 р. у Болоньї (Італія) і яка спрямована на створення привабливого і конкурентоздатного Європейського простору вищої освіти. Реалізація перетворень здійснюється відповідно до комюніке (декларацій) конференцій міністрів, відповідальних за вищу освіту, що проводяться не рідше ніж раз на два роки: 2001 (Прага), 2003 (Берлін), 2005 (Берген), 2007 (Лондон), 2009 (Левен/Лювен-ля-Ньов), 2010 (Будапешт/Відень).

Визнання кредитів – процес, за допомогою якого заклад вищої освіти/ вищий навчальний заклад засвідчує (підтверджує), що результати навчання, отримані та оцінені в іншому закладі, та відповідні їм кредити задовольняють (деякі або всі) вимоги окремої освітньої/навчальної програми, її компонента (модуля) або кваліфікації в цьому освітньому/навчальному закладі.

Викладацький персонал – персонал закладу вищої освіти/ ЗВО, основним завданням якого є викладання. Включає осіб, які обіймають посади, що передбачають здійснення викладання.

Вища освіта – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у ЗВО (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на

рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти.

Галузь освіти – основна предметна область освіти. За Міжнародною стандартною класифікацією освіти галузь (поряд з рівнем) освіти є базовою наскрізною класифікаційною змінною освітніх програм.

Дескриптори кваліфікацій – загальний опис кваліфікацій за рівнями (підрівнями, етапами, циклами) у термінах компетентностей, а також часто в кредитах ЄКТС.

Дескриптори циклів/рівнів – загальний опис очікуваних результатів навчання, виражених у термінах компетентностей, на кожному з циклів/рівнів вищої освіти та часто із зазначенням кредитів ЄКТС.

Дидактика – частина педагогіки, що розробляє теорію освіти, вчення і виховання в процесі навчання.

Дидактична одиниця – логічно самостійна частина учбового матеріалу дисципліни, що відповідає за своїм обсягом і структурою таким змістовним компонентам, як поняття, теорія, закон, явище, факт, об'єкт і тому подібне. Дидактичні одиниці служать орієнтиром для порівняння учбових програм тих або інших учбових закладів з метою встановлення спадкоємності змісту освіти.

Дистанційна освіта – така педагогічна система, в якій реалізується процес дистанційного навчання з підтвердженням освітнього цензу.

Дистанційне навчання – цілеспрямований процес інтерактивної (діалогової), асинхронної або синхронної взаємодії викладача і студентів між собою та з засобами навчання, індиферентний до їх розташування в просторі і погоджений в часі.

Дублінські дескриптори – системний опис типових очікуваних досягнень та здібностей випускника для кожного циклу вищої освіти. Дублінські дескриптори сформульовані в термінах п'яти видів компетентностей: знання і розуміння;

застосування знань і розуміння; формування суджень; комунікація; здатність до подальшого навчання, розвитку.

Європейська асоціація забезпечення якості вищої освіти – європейський орган, який сприяє впровадженню кращої практики щодо забезпечення якості вищої освіти і як один з основних консультативних членів із супроводу Болонського процесу входить до групи Є4.

Європейська асоціація закладів вищої освіти – європейське об'єднання закладів вищої освіти/ ЗВО неуніверситетського сектора, які проводять узгоджену і прозору політику з вищої освіти в контексті Болонського процесу. Як один з основних консультативних членів із супроводу Болонського процесу входить до групи Є4.

Європейська асоціація університетів, ЄАУ – об'єднання європейських університетів з метою проведення конструктивної й узгодженої політики з вищої освіти, сприяння участі університетів в Болонському процесі, надання їм підтримки в захисті автономії, академічних свобод. Як один з основних консультативних членів із супроводу Болонського процесу входить до групи Є4.

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС) – система трансферу і накопичення кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти. Система ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених результатів навчання, та обліковується у кредитах ЄКТС.

Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя – рекомендований у 2008 р. Європейським Парламентом і Радою Європейського Союзу загальний системний опис восьми кваліфікаційних рівнів, які охоплюють весь спектр кваліфікацій, здобутих у процесі формального, неформального,

інформального навчання, зокрема загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти. Рамка є інструментом для поліпшення розуміння, порівняння, ідентифікації і визнання існуючих та запровадження нових кваліфікацій у різних країнах Європи, сприяє мобільності громадян між країнами та навчанню впродовж життя. Кожен кваліфікаційний рівень описується в термінах результатів навчання, які визначаються через знання, уміння і компетентність.

Європейський простір вищої освіти, ЄПВО – простір вищої освіти країн- учасниць Болонського процесу, що проводять узгоджену і прозору освітню політику. Болонською декларацією у 1999 р. проголошено формування до 2010 р. привабливого і конкурентоздатного Європейського простору вищої освіти (ЄПВО), Будапештсько-Віденською декларацією у 2010 р. заявлено про його створення. Комюніке, прийнятим у Льовені/Лувен-ла-Ньові (2009 р.), визначено стратегію розвитку ЄПВО до 2020 р.. Основними інструментами ЄПВО є Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система, національні рамки кваліфікацій, сумісні з Рамкою кваліфікацій ЄПВО (2005 р.), та Додаток до диплома.

Європейський реєстр забезпечення якості вищої освіти – реєстр, що утворений Європейською асоціацією забезпечення якості вищої освіти, Європейською асоціацією університетів, Європейською асоціацією закладів вищої освіти, Європейським союзом студентів (групою Є4) і включає визнані європейські та національні агенції забезпечення якості вищої освіти. До EQAR вносяться агенції, які відповідають вимогам Європейських стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості вищої освіти.

Європейські стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості вищої освіти – документ, що ухвалений на Болонському самміті в 2005 р. у Бергені (Норвегія) та містить стандарти і рекомендації для закладів та агенцій забезпечення якості вищої освіти. Стосується внутрішнього і зовнішнього забезпечення якості вищої освіти.

Забезпечення якості – сукупність процедур, що застосовуються на інституційному (внутрішньому) та національному і міжнародному (зовнішньому) рівнях для якісної реалізації освітніх/навчальних програм і присудження кваліфікацій.

Заклад освіти – (див. освітній заклад; знання) осмислена та засвоєна суб'єктом наукова інформація, що є основою його усвідомленої, цілеспрямованої діяльності. Знання бувають емпіричними (фактологічними) і теоретичними (концептуальними).

Інформатизація – глобальний процес виробництва і повсюдного використання інформації як суспільного ресурсу, що базується на масовому впровадженні технологій збору, обробки, зберігання і передачі інформації та обумовлює глибокі зміни прогресивного характеру соціально-економічних, політичних і соціокультурних структур у суспільстві, істотно впливає на рівень і якість життя населення.

Інформаційно-освітнє середовище – це програмно-телекомунікаційний і педагогічний простір з єдиними технологічними засобами ведення учбового процесу в середовищі Інтернет, незалежних від професійної спеціалізації (рівня пропонованої освіти), організаційно-правової форми і форми власності учбових закладів. Виділяють три її характерних ознаки: педагогічну систему і забезпечуючі підсистеми: фінансову, матеріально-технічну, маркетингову, нормативно-правову ієрархію методів для створення інформаційних ресурсів і роботи з ними; розподілене в просторі співтовариство суб'єктів, зацікавлених в інтерактивній участі в педагогічній діяльності із застосуванням ІКТ, що мають технічні можливості для такої участі і беруть у ній реальну участь.

Інформаційні освітні технології – тип інформаційних технологій, в якому об'єктами опису, обробки і представлення є знання про ту або іншу предметну область.

Інформаційні ресурси – все те, що накопичено людьми для задоволення їх потреб в тій або іншій інформації.

Кваліфікація – офіційний результат процесу оцінювання й визнання, який отримано, коли компетентний орган установив, що особа досягла результатів навчання за заданими стандартами.

Компетентнісний підхід – підхід до визначення результатів навчання, що базується на їх описі в термінах компетентностей.

Компетентність/компетентності – це динамічна комбінація знань, розуміння, умінь, цінностей, інших особистих якостей, що описують результати навчання за освітньою/навчальною програмою. Компетентності покладені у основу кваліфікації випускника. Компетентність (компетентності) як набуті реалізаційні здатності особи до ефективної діяльності не слід плутати з компетенцією (компетенціями) як наданими особі повноваженнями.

Контроль якості – процес оцінювання якості, який сфокусований на вимірюванні якості закладу вищої освіти/вищого навчального закладу або освітньої/навчальної програми. Містить певний набір методів, процедур, інструментів, що розроблені і використовуються для визначення відповідності реальної якості встановленим стандартам. Ключовим елементом контролю якості є система доказів правильності оцінки якості.

Кредит ЄКТС – одиниця, яка використовується в Європейській кредитній трансферно-накопичувальній системі (ЄКТС) для вимірювання обсягу навчального навантаження студента, потрібного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання. Певна кількість кредитів ЄКТС призначається всім компонентам освітньої/навчальної програми та програмі в цілому. Кредит ЄКТС може бути присвоєний студенту як знак того, що оцінюванням установлено опанування ним певних наперед визначених результатів

навчання. Як правило, присвоєний кредит ЄКТС не може бути втрачений, проте за деяких обставин заклад вищої освіти може встановити, що для того, аби бути визнаними складовою частиною освітньої/навчальної програми, кредити мають бути присвоєні в певний проміжок часу.

Критерії оцінювання – стосовно оцінювання виконання вимог освітніх/ навчальних програм описи того, що і на якому рівні має зробити студент для демонстрації досягнення результатів навчання.

Лісабонська конвенція з визнання – міжнародна конвенція Ради Європи, що розроблена спільно з ЮНЕСКО, прийнята в 1997 р. у Лісабоні, запроваджується з 1999 р. і стосується визнання академічних ступенів та кваліфікацій вищої освіти. Конвенція встановлює, що ступені (кваліфікації) і періоди навчання мають визнаватися, якщо інституціями, відповідальними за визнання, не встановлено суттєвих відмінностей. Лісабонська конвенція з визнання слугує важливим інструментом Болонського процесу та Європейського простору вищої освіти.

Лісабонська стратегія – ініційована у 2000 р. Європейським Союзом стратегія із підвищення конкурентоспроможності, зокрема через створення Європейського дослідницького простору (ЄДП) з метою розвитку суспільства та економіки, що базуються на знаннях.

Ліцензування – процес, за яким урядовий орган надає офіційний дозвіл: 1) освітнім/навчальним програмам на реалізацію до отримання акредитації; 2) закладам освіти для виконання конкретних функцій. У національній практиці вищої школи ліцензування – процедура визнання уповноваженим органом спроможності закладу вищої освіти розпочати освітню діяльність, пов'язану із здобуттям вищої освіти, відповідних ступенів і кваліфікацій згідно з вимогами стандартів вищої освіти та державними вимогами

щодо кадрового, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення.

Магістр – назва академічного ступеня (кваліфікації), що присуджується після завершення другого етапу (підрівня) 5-го рівня за Міжнародною стандартною класифікацією освіти або другого циклу вищої освіти в Болонській класифікації. Зазвичай реалізація магістерської освітньої / навчальної програми вимагає попередньої освіти на бакалаврському підрівні, циклі (у цьому разі потребує 60–120 кредитів ЄКТС). У певних випадках можлива інтегрована магістерська підготовка в межах двох етапів (підрівнів, циклів) на базі повної (завершеної) середньої освіти (сумарно 300–360 кредитів ЄКТС).

Модуль – навчальний компонент освітньої/навчальної програми, у якій кожний такий компонент містить однакову або кратну кількість кредитів ЄКТС. У різних країнах, освітніх документах модуль може означати компонент освітньої/навчальної програми, курс, навчальну дисципліну, групу навчальних дисциплін.

Навчання – цілеспрямований, спеціально організований інтерактивний процес взаємодії того, хто навчає та того, хто навчається, що протікає в педагогічній системі.

Національна рамка кваліфікацій – це системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів. Національна рамка кваліфікацій спрямована на: 1) введення європейських стандартів та принципів забезпечення якості освіти з урахуванням вимог ринку праці до компетентностей фахівців; 2) забезпечення гармонізації норм законодавства у сфері освіти та соціально-трудових відносин; 3) сприяння національному і міжнародному визнанню кваліфікацій, здобутих в Україні; 4) налагодження ефективної взаємодії сфери освітніх послуг та ринку праці.

Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти – постійно діючий колегіальний орган, уповноважений на реалізацію державної політики у сфері забезпечення якості

вищої освіти. Це агентство є юридичною особою, яка діє згідно з Законом «Про вищу освіту» і статутом, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Освіта – будь-яка цілеспрямована й організована діяльність для задоволення навчальних потреб (потребу навченості), яку в деяких країнах називають окультуренням або підготовкою. Інакше кажучи, освіта – організована й послідовна комунікація заради навченості. При цьому комунікація розглядається як взаємодія між певною кількістю осіб, що пов'язана з передаванням інформації.

Освітні кваліфікації – кваліфікації, що присуджуються в освітній системі на основі освітніх стандартів.

Освітній компонент – самодостатня і формально структурована частина освітньої/навчальної програми (наприклад курс, модуль, навчальна дисципліна, семінар, виробнича практика тощо).

Освітня програма – узгоджена сукупність освітніх компонентів (навчальних дисциплін, модулів, практик тощо), яка визнана необхідною для присудження певної кваліфікації та описана результатами навчання в термінах компетентностей.

Освітній процес – це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у ЗВО (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості.

Освітні стандарти – стандарти, що виробляються в освітній системі для забезпечення освіти певного рівня (підрівня, етапу, циклу) і присудження відповідних освітніх (академічних) кваліфікацій (ступенів).

Освітній рівень – (див. рівень освіти, освітня програма) узгоджена сукупність освітніх компонентів (навчальних дисциплін, модулів, практик тощо), яка визнана необхідною

для присудження певної кваліфікації та описана результатами навчання в термінах компетентностей.

Оцінка – будь-яка кількісна або якісна міра на основі визначених критеріїв, які використовуються для опису результатів оцінювання в окремій навчальній дисципліні (модулі) або в освітній/навчальній програмі в цілому.

Оцінка якості підготовки фахівців – оцінка міри відповідності рівня підготовленості випускників освітніх установ професійної освіти вимогам, встановленим освітніми стандартами.

Оцінювання студентів – формалізований процес визначення рівня опанування студентом запланованих (очікуваних) результатів навчання, що є необхідним для вдосконалення навчального процесу, підвищення ефективності викладання, розвитку студентів.

Придатність до працевлаштування – наявність у випускників компетентностей (знань, умінь, інших особистісних характеристик), що необхідні для успішного працевлаштування.

Присвоєння кредитів – акт надання (зарахування) студентові певної кількості кредитів ЄКТС. Присвоєння кредиту ЄКТС підтверджує, що результати навчання студента оцінено, і що студент виконав вимоги до освітнього/навчального компонента чи кваліфікації.

Професійні кваліфікації – кваліфікації, які надаються з урахуванням професійних стандартів, що діють у сфері праці, і відображають здатність особи виконувати завдання і обов'язки певного виду професійної діяльності.

Професійні освітні кваліфікації – освітні кваліфікації, які орієнтовані на вихід випускника на ринок праці, здійснення професійної діяльності та надаються в освітній сфері з урахуванням професійних стандартів за результатами виконання професійних освітніх програм. Професійні освітні кваліфікації не слід плутати із академічними кваліфікаціями

(ступенями), що орієнтовані на подальше навчання, або професійними кар'єрними кваліфікаціями, які надаються роботодавцями у сфері праці.

Професійні освітні програми – професійно, практично орієнтовані освітні/ навчальні програми, що передбачають вихід випускника на ринок праці.

Професійні стандарти – мінімально необхідні вимоги до змісту та умов праці, кваліфікації працівників, їх компетентностей, що визначаються роботодавцями і слугують основою для присудження професійних кваліфікацій. Професійні стандарти співвідносяться з рівнями національної рамки кваліфікацій і групуються за галузевими ознаками.

Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти – рамка (шкала) кваліфікацій, яка розроблена для закладів вищої освіти/вищих навчальних закладів Європи, прийнята на Бергенській конференції (2005 р.), описує три послідовних цикли вищої освіти: перший, включаючи короткий, (бакалаврський), другий (магістерський) і третій (докторський). Для опису кваліфікаційних рівнів рамки використовуються Дублінські дескриптори, що складаються з п'яти видів компетентностей (результатів навчання): знання і розуміння; застосування знань і розуміння; формування суджень; комунікація; здатність для подальшого навчання, розвитку, а також кредитний вимір для першого і другого циклів.

Результати навчання – сукупність компетентностей, що виражають знання, розуміння, уміння, цінності, інші особистісні якості, які набув студент після завершення освітньої/навчальної програми або її окремого компонента. Результати навчання в сукупності із критеріями їх оцінювання визначають мінімальні вимоги до присвоєння кредитів, у той час як виставлення оцінок ґрунтується на зіставленні реальних навчальних досягнень студента із мінімальними вимогами. Реальні результати навчання

відрізняються від навчальних цілей (очікуваних результатів) тим, що стосуються навчальних досягнень студента, тоді як цілі навчання є намірами викладача (запланованими результатами). Термін «результати навчання» є одним з основних термінів Болонського процесу і важливий для розуміння та порівняння розмаїття академічних ступенів (кваліфікацій) в Європі, зміни освітньої парадигми з процесної – на результатну. Останнє означає перехід від підходу в побудові освітніх/навчальних програм та викладанні, орієнтованого на викладача, до студентоцентрованого підходу.

Рейтинг – підсумовані оцінні результати поточного, проміжного і підсумкового контролю.

Рівень освіти – місце освітньої/навчальної програми, відповідного академічного ступеня (кваліфікації) в системі освіти, зокрема вищої освіти. Рівень освіти, поряд з галуззю освіти, є основною класифікаційною змінною Міжнародної стандартної класифікації освіти. Кваліфікації також ідентифікуються з певними рівнями європейських і національних рамок кваліфікацій. Зазвичай існує національна ієрархія рівнів освіти, академічних ступенів, кваліфікацій (з цією метою в різних країнах прийнято національні системи класифікації освіти та рамки кваліфікацій). Кількість рівнів освіти, академічних ступенів, кваліфікацій може відрізнитися поміж країнами та системами вищої освіти.

Системний підхід – підхід до дослідження об'єкту (проблеми, явища, процесу) як до системи, в якій виділені елементи, внутрішні і зовнішні зв'язки, що суттєвим чином впливають на досліджувані результати його функціонування.

Стандарти – положення (норми), що визначають певний рівень вимог до змісту, якості та умов її оцінювання. Стосовно закладів вищої освіти/вищих навчальних закладів стандарти містять визначення того, що має бути досягнуто цими закладами для акредитації чи сертифікації їх або їхніх освітніх/навчальних програм. Щодо освітніх/навчальних

програм, то стандарти включають опис результатів навчання, необхідних для присудження кваліфікації.

Стратегія у вищій освіті – визначення довгострокових цілей розвитку вищої освіти та обставин, з урахуванням яких плануються, ресурсно забезпечуються і реалізуються відповідні заходи. У рамках Болонського процесу у 2007 р. прийнята стратегія «Європейський простір вищої освіти в глобальному оточенні», у якій поміж пріоритетів на майбутнє є цілісне функціонування цього простору.

Студентоцентризований підхід – передбачає розроблення освітніх навчальних програм, які зосереджуються на результатах навчання, враховують особливості пріоритетів особи, яка навчається, ґрунтуються на реалістичності запланованого навчального навантаження, що узгоджується з тривалістю освітньої/навчальної програми. При цьому студенту надаються більші можливості щодо вибору змісту, темпу, способу та місця навчання.

Ступінь – офіційна освітня кваліфікація, яка присуджується закладом вищої освіти/вищим навчальним закладом після успішного завершення відповідної освітньої/навчальної програми. Порівняно з академічним ступенем є більш широким поняттям, оскільки охоплює також професійні освітні кваліфікації.

Трансфер – процес зарахування кредитів, присвоєних в одному освітньому закладі й визнаних в іншому, як правило, з метою отримання (присудження) кваліфікації.

Університет – основний тип закладу вищої освіти/вищого навчального закладу, що найбільш повно виражає й реалізує місію, цілі, завдання і функції вищої освіти. Як провідні інтелектуальні осередки суспільства, університети на засадах автономії, академічної свободи здійснюють освітню, дослідницьку, інноваційну діяльність, є головними чинниками суспільного прогресу. Зазвичай університети здійснюють підготовку фахівців на всіх рівнях

(підрівнях, етапах, циклах) та за широким спектром галузей освіти і навчання на основі накопичення потужного дослідницько-інноваційного кадрового, інформаційного, матеріально-технічного потенціалу. Для визначення університетів світового класу проводяться їх різноманітні ранжування.

Формальна освіта – освіта, що призводить до присудження кваліфікації (кваліфікацій) у межах певного освітнього рівня (етапу, циклу) і здійснюється в закладах освіти. За даними Організації економічного співробітництва і розвитку формальна освіта зазвичай актуальна для осіб віком до 40 років, для старшого віку її роль у навчанні впродовж життя значно знижується.

Цінності – об'єктивно-суб'єктивна інформація, що виражає значення об'єктів для суб'єктів, суб'єктивні пріоритети в царині об'єктів. Цінності як ставлення суб'єктів до об'єктів формуються в освіті, навчанні.

Якість навчання – міра відповідності знань, умінь, навичок і компетенцій випускника учбового закладу заздалегідь погодженим вимогам, що забезпечують його конкурентоспроможність на ринку праці.

Якість освіти – розкривається в таких поняттях, як: якість змісту освіти; якість викладання; якість результатів освіти; якість інформаційно-комунікаційних освітніх технологій.

ДОДАТКИ

Додаток А

Сінквейн – слово французького походження, в перекладі означає «вірш з п'яти рядків». Сінквейн – це неримований вірш, який сьогодні є педагогічним прийомом, спрямованим на вирішення певної задачі. Порівняно недавно педагоги стали застосовувати сінквейн для активізації пізнавальної діяльності. Щоб скласти сінквейн, потрібно навчитися знаходити в тексті, в матеріалі головні елементи, робити висновки, висловлювати свої думки, аналізувати, узагальнювати, виокремлювати, об'єднувати і коротко викладати. Можна сказати, що це політ думки, вільна міні творчість, підпорядкована певним правилам.

Правила складання сінквейна

1. Перший рядок сінквейна – заголовок, тема, що складаються з одного слова (зазвичай іменник, що означає предмет або дію, про яку йдеться).
2. Другий рядок - два слова. Прикметники. Це опис ознак предмета або його властивостей, що розкривають тему сінквейна.
3. Третій рядок зазвичай складається з трьох дієслів або дієприслівників, що описують дії предмета.
4. Четвертий рядок - це словосполучення чи речення, яке складається з декількох слів, які відображають ставлення автора сінквейна до того, про що йдеться в тексті.
5. П'ятий рядок - останній. Одне слово - іменник для вираження своїх почуттів, асоціацій, пов'язаних з предметом, про який йдеться в сінквейні, тобто це приватний вислів автора до теми, або повторення суті, синонім.

Приклад сінквейна

Педагогіка
Творча, надихаюча
Навчас, виховує, формує
Учні розвиваються
Прогрес

Додаток Б

Алгоритм складання інтелект-карт (ментальних карт)

Підготовка інтелект-карти передбачає кілька етапів:

Визначення теми інтелект-карти та вибір способу її створення (рукописний варіант або за допомогою відповідних програмних продуктів). Підготовлену в рукописному вигляді інтелект-карту можна сканувати та представити в електронному вигляді як малюнок.

Інформаційно-пошуковий етап. Провести відбір навчального матеріалу на основі первинного ознайомлення з матеріалом теми, з якої складається опорний конспект (робота з підручниками, додатковою літературою, ресурсами Інтернет тощо). Детально вивчити зміст навчального матеріалу. Виокремити головне, установити причинно-наслідкові та структурні зв'язки. Скласти конспект у вигляді простих записів. Визначити перелік ключових слів, основних понять, які становлять поняттєву структуру теми, що вивчається, і які мають бути представлені в опорному конспекті.

Визначити самостійні області, тобто створити розгалуження до найголовніших підрозділів, від яких, своєю чергою, відходять розгалуження до інших підрозділів, і т.п.

Розбити матеріал на логічно завершені смислові блоки. Виділити основні терміни, смислові ідеї в кожному блоці. Установити зв'язки між смисловими блоками (послідовності, ієрархії, взаємозалежності та ін.).

Кодування. Розробити систему умовних позначень. Придумати власні асоціації щодо того чи того ключового слова або ідеї. Особливу увагу слід приділити знаково-символьним асоціаціям.

Вибрати кольорове рішення, систему шрифтів.

Неповторний стиль, оригінальність інтелект-карти досягається і за рахунок опори на гумор, іронію.

Структурування навчальної інформації. Розділити тему на кілька самостійних областей, тобто створити розгалуження до

найголовніших підрозділів, від яких, своєю чергою, відходять розгалуження до інших підрозділів, і т.п.

Розбити матеріал на логічно завершені смислові блоки. Виділити основні терміни, смислові ідеї в кожному блоці. Установити зв'язки між смисловими блоками (послідовності, ієрархії, взаємозалежності та ін.).

Кодування. Розробити систему умовних позначень. Придумати власні асоціації щодо того чи того ключового слова або ідеї. Особливу увагу слід приділити знаково-символьним асоціаціям.

Вибрати кольорове рішення, систему шрифтів.

Неповторний стиль, оригінальність інтелект-карти досягається і за рахунок опори на гумор, іронію.

Створення шаблону інтелект-карти. Для невеликої ментальної карти використовуйте аркуш А4, для великої теми – А3. Розташуйте аркуш паперу горизонтально. Таку карту зручніше читати. Слова на карті також краще розташовувати горизонтально, щоб можна було побачити картину загалом, не переводячи погляду.

Розташувати центральну тему в центрі аркуша. Сформулювати її стисло й точно, та/або подати зображенням. Укласти формулювання теми в коло або овал. Від центральної теми ведіть гілки в різні боки й розміщуйте на них ключові слова, пов'язані з основною думкою. Розширюйте карту. Від уже готових гілок ведіть нові, пишть на них слова, що описують попередні.

Рис. Шаблон інтелект-карти

При створенні карти доцільно використовувати кольорові ручки, олівці або фломастери.

Наповнення інтелект-карти змістом. Мета – створення цілісного, структурного блоку інформації з чіткою та логічною послідовністю, ієрархією окремих частин.

Навколо центру розташовуються відгалуження, що відповідають структурним елементам навчального матеріалу (підрозділам, пунктам плану і т.п.). Їх потрібно обов'язково пов'язати з центром лініями, причому лінії залежно від виду зв'язку (асоціативного, причинно-наслідкового або непрямого) оформити різними кольорами або лініями різного типу (товсті ланцюги, тонкі лінії і т.п.). Від об'єктів другого порядку, які пов'язані з центральним об'єктом, можна також відводити нові позиції, які уточнюють і роблять більш конкретними пункти плану або підрозділи. Для опису кожної лінії й кожної позиції бажано використовувати одне ключове слово або словосполучення.

На гілках, що розходяться від центральної теми, розміщуються слова або картинки залежно від обраної ідеї і т.п. Зв'язки (гілки) мають бути швидше асоціативними, чим ієрархічними. Асоціації, які, як відомо, дуже сприяють запам'ятовуванню, можуть підкріплюватися символічними малюнками. Важливо й те, що гілки мають бути живими, гнучкими, загалом, органічними.

Пишіть на кожній лінії тільки одно ключове слово. Це може здатися складним, адже часом думка становить фразу. Але навчитеся перетворювати фразу в одне містке, помітне слово, це полегшить запам'ятовування й застосування інформації. Кожне слово містить тисячі можливих асоціацій, тому склеювання слів зменшує свободу мислення. Роздільне написання слів може призвести до нових ідей. Найкраще ключові слова писати зрозумілими, великими друкованими літерами, так їх буде простіше запам'ятовувати.

Довжина лінії повинна дорівнювати довжині слова. Це економічніше й чистіше. Чим ближче лінія до центрального образу – тим вона повинна бути більш товстою.

Варіюйте розмір букв і товщину ліній залежно від міри важливості ключового слова.

Обов'язково використовуйте різні кольори для основних гілок. Це допомагає цілісному і структурованому сприйняттю.

Гілки, що розрослися, можна укладати в контури, щоб вони не змішувалися з сусідніми гілками.

Для кращого сприйняття можна використовувати символи, малюнки, але не надто складні, бажано схематичні. Для центральної теми малюнок особливо доцільний. У принципі ментальна карта взагалі може цілком складатися з малюнків.

Карта повинна бути заповненою, але не занадто перевантаженою. Намагайтеся розподіляти гілки рівномірно, щоб не було порожніх місць і перевантажених ділянок.

Отже, ментальну карту потрібно робити виразною, яскравою, емоційною, але водночас чистою і ясною.

Редагування та корекція. Критичне осмислення першого варіанта інтелект-карти. Перекомпонування, перебудова окремих частин, спрощення окремих елементів. Відкладіть вашу карту на період від двох годин до двох днів. Цей повторний „закріплювальний” етап дасть можливість щось доповнити або змінити в карті.

Майндменпінг-софт

Сучасний інформаційний простір пропонує численні програмні продукти для створення інтелект-карт. Однією з найвідоміших програм є iMindMap.

Free Mind Map-Freeware (<http://freemind.sourceforge.net>). Одна з найпоширеніших, безкоштовних програм з побудови ментальних карт.

The Personal Brain (<http://personalbrain.en.softonic.com>). Переваги: можна поглянути карту в різних площинах; можна прикріплювати файли, теки й посилання; зручно створювати

каталог зображень: при наведенні вказівника на прикріплену іконку, зображення збільшується до свого справжнього розміру.

Xmind (<https://www.xmind.net>). Є безкоштовна версія цієї програми зі створення ментальних карт. Для її отримання досить зареєструватися на сайті, заповнивши невелику форму. У безкоштовній версії відсутня конвертація файлів у формати pdf, текстовий документ, PowerPoint, MindManager.

Bubbl.us (<https://bubbl.us>). Безкоштовна on-line програма із зручною навігацією. Ідеально підходить для проведення мозкового штурму. Переваги: можливість роздруковувати, помістити у блог або на сайт створену карту; є можливість одночасної роботи з картою кількох людей; карту можна зберегти як малюнок, а також надіслати електронною поштою.

Також можна звернутися до таких **ресурсів**:

<http://www.mindjet.com>

<http://www.edrawsoft.com/freemind.php>

<http://dropmind.com>.

Додаток В

Вебліографія – це бібліографічні підходи до організації ресурсів Інтернету для спрощення пошукової діяльності користувачів мережі. Термін «вебліографія» вперше був використаний американськими бібліотекарями в 1990 році в газеті «НьюЙорк-Таймс». У європейській пресі цей термін трапляється пізніше – з середини 90-х років, а в українській – починаючи з початку 2000 року.

Вебліографія – це список бібліографічних описів інтернет-сайтів з короткою анотацією.

Зразок

<p>Курбатов С. В. Феномен університету в контексті часових та просторових викликів: монографія. Суми: Університетська книга, 2014. 262.</p>	<p>https://lib.iitta.gov.ua/10226/1/m_on_kurbatov.pdf</p>
<p>У монографії зроблено спробу проаналізувати та осмислити інституційну трансформацію університету в контексті темпоральних та просторових викликів сьогодення, ураховуючи, зокрема, проблему співвідношення таких фундаментальних складових місії сучасного університету, як навчання та дослідження, націоналізація та інтернаціоналізація. Каталізаторами змін університетського середовища впродовж останніх років вважаються міжнародні та національні університетські рейтинги.</p> <p>Для науковців, управлінців університетської освіти, викладачів соціальних дисциплін, аспірантів, студентів, а також всіх, кого цікавить філософська інтерпретація проблем сучасної вищої освіти.</p>	

Основні вимоги до складання схеми

- ✓ Схема має бути досить простою, лаконічною й розміщуватися на одній сторінці.
- ✓ Елементи схеми (поняття, інформаційні блоки) повинні розміщуватися так, щоб була зрозуміла їхня ієрархія (напри-лад, родові й видові поняття, загальні й конкретні – у центрі, на периферії – допоміжні).
- ✓ Між елементами схеми мають бути встановлені логічні зв'язки.
- ✓ Тип зв'язку між елементами схеми має відповідати типу структурно-логічної схеми.
- ✓ Схема має бути наочною, для чого можна використовувати символи, графічний матеріал, кольорові відтінки, таблиці тощо.
- ✓ Якщо в схемі використовуються кольори, то їх не повинно бути забагато (2 – 3), зайва розмаїтість дратує зір, а тому погіршує цілісне сприйняття схеми.
- ✓ Структурно-логічна схема має легко сприйматися, мати інформаційно-сміслову, образну, емоційну навантаженість.

Алгоритм складання схеми¹

1. Сформулювати мету складання структурно-логічної схеми.
2. Визначити специфіку досліджуваного об'єкта – явище чи процес.
3. Прочитати відповідний розділ, підрозділ підручника або кількох навчальних джерел.
4. Проаналізувати текст, виділити головні та другорядні поняття, основні ідеї та смислові блоки. Виписати основні поняття й категорії.

¹ Структурно-логічні схеми. Таблиці. Опорні конспекти. Есе. Навчальні презентації: рекомендації до складання : метод. посіб. для студ. / уклад. : Л. Л. Бутенко, О. Г. Ігнатівич, В. М. Швирка. Старобільськ, 2015. С. 13.

5. Повторно переглянути текст з метою виявлення зв'язків між поняттями й категоріями, інформаційними блоками.
6. Виділити найбільш загальні поняття й категорії.
7. Сформулювати заголовок схеми.
8. Вибрати тип структурно-логічної схеми з урахуванням специфіки змісту та вимог форматування тексту.
9. Вибрати тип графічних елементів (коло, овал, прямокутник і т.п.), засоби зв'язку між елементами (тип ліній та стрілочок), засоби акцентування змісту (колір, шрифт і т.п.).
10. Побудувати загальний проект схеми на папері, оцінити ступень його адекватності за всіма вимогами щодо складання структурно-логічної схеми.
11. Побудувати схему з урахуванням виділених взаємозв'язків за допомогою інструментів Word.
12. Заключний перегляд тексту з метою зіставлення його з побудованою схемою.
13. Перевірки адекватності вибору типу схеми, типу зв'язку між елементами схеми. Остаточне уточнення схеми. Доповнення (за необхідністю).

Смисловий блок схеми складатиметься із головної думки, аргументів та ілюстрацій на її підтвердження. Отже, спочатку потрібно провести «сортування» навчального матеріалу (структурування його). Ця робота полягатиме у вилученні головної думки, знаходженні аргументів та яскравих ілюстрацій у межах кожної смислової частини тексту.

Аби змоделювати схему, потрібно дібрати знаки-сигнали відповідно до задуму, розмістити їх на папері за логікою руху міркувань, надати зображенню естетичної форми. Знаки-сигнали у вигляді геометричних фігур є найуживанішими й розташовуються по-різному, залежно від їхньої конкретної функційної ролі.

Як створити хмару слів?¹

Хмара слів (хмара тегів, або зважений список) – це візуальне відтворення списку слів, категорій, міток чи ярликів на єдиному спільному зображенні. За допомогою хмар слів можна візуалізувати термінологію з певної теми у більш наочний спосіб. Це сприяє швидкому запам'ятовуванню інформації.

Tagul – веб-сервіс, який дозволяє створити хмару слів з тексту, введеного користувачем або з веб-сторінки з адресою. Хмара може мати різну форму і кольорове рішення. Кожне слово хмари являє собою гіперпосилання для пошуку в Google.

Сервіс **imagechef.com** – це сервіс Інтернет для візуалізації інформації. Сервіс має багато графічних шаблонів, які дозволяють додавати свій текст і фотографії, щоб зробити анімовану або статичну картинку. Згодом створену картинку можна зберегти на свій комп'ютер або додати html-код на блог, а ще можна поділитися нею в соціальних мережах або відправити по електронній пошті один одному.

Сервіс **Taxedo** реєстрації не вимагає. Створену хмару можна представити в будь-якому вигляді. Є можливість зміни кольору, розміру, положення, форми, фону і відстані між словами, а також завантажити свою картинку для створення хмари. При наведенні миші на слово воно виділяється і представляється як гіперпосилання. Сервіс дозволяє зберігати хмару картинкою на ПК в різних форматах і якості, дає код для вставки як картинки, так і флеш. Сервіс дає можливість роздрукувати готову картинку.

Word Art – багатofункціональний англомовний сервіс для створення хмар слів. Однак недоліком цієї програми є певне спотворення шрифтів при відображенні кирилиці.

¹ <https://teach-hub.com/yak-stvoryty-ta-vykorystaty-khmarku-tehiv/>